

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

НАМАНГАН МУҲАНДИСЛИК – ТЕХНОЛОГИЯ ИНСТИТУТИ

Қўлёзма ҳуқуқида

Нурматов Жобирхон Қодиржон ўғли

**Мавзу: Наманган шаҳрида Компьютер хизматини
ривожланиш истикболлари**

Мутахассислик: 5230400 – “Маркетинг”

Бакалавр академик даражасини олиш учун

БИТИРУВ МАЛАКАВИЙ ИШИ

Илмий раҳбар:

Иф.д. профессор А.Солиев

Кириш	3-5
I Боб Маркетинг коммуникацияси моҳияти ва назарий асослари	6-32
1.1 Маркетинг тизимида коммуникация жараёнлари. . . .	6-14
1.2 Мултимедиа технологиялари ва воситалари	15-23
1.3 Наманган шаҳри иқтисодиёт ва унинг ривожланишида хизматларни урни	24-32
II Боб Наманган шаҳрида компьютер хизматларини ташкил этилиши	33-50
2.1 Наманган шаҳрида хизмат курсатиш соҳаларини ривожланиши	33-37
2.2 Наманган шаҳрида компьютерлаштириш ва ахборот коммуникация технологиялари ривожланиши.	38-45
2.3 “Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхонасининг компьютерларни таъмирлаш хизмати.	46-50
III Боб Наманган шаҳрида замонавий хизмат турларини ривожлантириш истикболлари	51-71
3.1 Наманган шаҳрида компьютер хизматларини истикболлари.	51-57
3.2 Шаҳарда интернет хизмати ривожланиши	58-64
3.3 Шаҳарда умум-урта таълим муассасалари тизимида ахборот коммуникация технологиялари уқитиш ва ундан фойдаланиш йуллари.	65-71
Хулоса.	72-76
Фойдаланилган адабётлар	

Кириш

Мавзунинг долзарблиги. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” 2017 йил 7 февралдаги ПФ–4947-сонли Фармонини ҳамда вилоят ҳокимининг 2017 йил 11 февралдаги 60-сонли қарорида **“Хизматлар курсатиш соҳасини жадал ривожлантириш ялпи ички маҳсулотни шакллантиришда хизматлар роли ва улушини ошириш, курсатилаётган хизматларнинг тузилмасини энг аввало хизматларнинг замонавий юқори технологик турлари ҳисобига тубдан ўзгартириш”** даркор деб белгилаб қуйилди.

Ўзбекистон иқтисодиётининг келгусида изчил ривожланишининг юқори иқтисодий самарадорлигини таъминловчи омиллардан ҳисобланган электрон хизматлар, компьютер хизмати, замонавий хизматларни ривожлантириш масаласи ута долзарбдир.

Шунинг учун мамлакатимизда кейинги йилларда энг замонавий хизмат турларини ривожлантириш масалаларига алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда. 2002 йил 30 майда Ўзбекистон Республикасининг биринчи президентининг ПФ-3080-сонли **«Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида»** қонуни, 2003 йил 11-декабрь 560-II-сонли **“Ахборотлаштириш тўғрисида”** ҳамда 2012 йил 21 мартдаги ПК-1730-сонли **“Замонавий Ахборот-Коммуникация Технологияларини янада жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”** ва 2015 йил 22 май **“Электрон тижорат тўғрисида”** янги таҳриридаги қонуни ва фармонлари ҳамда қарорлари қабул қилинди. Уларни ижросини таъминлаш бўйича мамлакатимизда электрон ҳукуматни шакллантириш ва шу асосда статистик, бухгалтерия, молиявий, банк тизими, улгуржи ва чакана савдо, тадбиркорлик фаолиятлари ҳисоботларини электрон тизимга айлантирилмоқда. Мазкур соҳалардаги олдинги қозғалар ёрдамида ҳисобот шакллари ишлашга нисбатан, ҳозир давлатимизда Янги замонавий электрон ҳисобот тизими жорий этилиши юқорида санаб утилган давлат

бошқаруви тизимларида меҳнат унумдорлиги ошишига олиб келди. Энг муҳими жаҳон стандартлари даражасида бухгалтерия ва статистик хисоботларини жорий етилмоқда. Аҳолини шахсий компьютерлар билан таъминланган даражаси ва Интернетдан фойдаланиш курсаткичлари купайиб бормоқда. Аммо ҳозирги шароитда замонавий компьютер хизматларини йулга қуйиш Наманган шаҳрида ҳам ута долзарб масаладир. Ҳозирда Наманган шаҳрида аҳолини 30% гина интернетдан фойдаланмоқда. Бу албатта паст курсаткич хисобланади.

Битирув малакавий ишининг мақсади - Наманган шаҳрида ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш ва унда компьютер хизмати ролини ошириш буйича амалий тажрибаларни урганиш ва ривожланган давлатлар мисолида истикболларини белгилашдан иборат.

Битирув малакавий ишининг вазифалари

- Маркетинг коммуникацияси моҳияти ва назарий асосларини ўрганиш ;
- Маркетинг тизимида коммуникация жараёнларини ёритиш ;
- Мултимедиа технологиялари ва воситаларини ўрганиш ;
- Наманган шаҳри иқтисодиёти ва унинг ривожланишида хизматларни ўрнини таҳлил қилиш;
- Хусусий корхоналарнинг компьютер хизматини урганиш ;
- Наманган шаҳрида компьютер хизматларини истикболларини белгилаш ;
- Шаҳарда интернет хизмати ривожланишини режалаштириш ;
- Шаҳарда умум-ўрта таълим муассалари тизимида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш омилларини белгилаш ва бошқалар.

Битирув малакавий ишининг объекти Наманган шаҳридаги фаолият юритаётган хусусий корхоналар, Интернет хизмати филиаллари умум ўрта таълим мактабларида ахборот-коммуникация технологияларини фойдаланиш жараёни.

Битирув малакавий ишининг предмети Наманган шаҳрида ахборот-коммуникация воситаларидан фойдаланиш ва компьютер хизматини ташкил этилиши буйича бозор субъектлари фаолияти.

Битирув малакавий ишининг назарий асослари бўлиб - Ахборот-коммуникация, технологияларидан фойдаланиш буйича мамлакатимиз ва чет эл олимлари асарлари, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси Президент асарлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари ҳисобланади.

Битирув малакавий ишининг амалий аҳамияти Битирув малакавий ишида олиб борилган таҳлилий натижалар, Наманган шаҳридаги ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланиш ва хизмат курсатиш буйича фаолият юритаётган бозор субъектлари томонидан корхона фирма ва муассасаларга услубий кулланма шаклида ишлатилиши мумкин.

Битирув малакавий ишининг таркиби Битирув малакавий иши кириш, урта боб, хулоса ва тақлифлар, фойдаланган адабиётлар рўйхати ва иловалардан иборат.

I-Боб. Маркетинг коммуникацияси моҳияти ва назарий асослари

1.1. Маркетинг тизимида коммуникация жараёнлари

Коммуникация назарияси жуда қадимдан ҳозиргача шаклланиб ва ривожланиб келмоқда. И.В.Крилов¹ фикрича коммуникация белги, символ ва характер(образлар) орқали мақсадли ахборот алмашиш демакдир. Ч.Кулич² Коммуникация механизм бўлиб, у орқали инсонлар муносабатлари ҳаётийлиги ва ривожланишига имкон яратилади.

Ф.Данс ва К.Ларсон³ коммуникацияни 126 хил таърифини ҳисоблаб чиқишган. Уларнинг барчасида **«Хамма жараёнлар, улар орқали инсонлар бир-бирига таъсир ўтказадилар»**- деган умумий хулосага келишган. Ҳозирги замон коммуникациясини психолог С.Московичи⁴ қуйидагича таърифлайди. «Дунё аҳамиятига эга бўлган улкан оғирликлар, миллионлаб инсонлар учун трансмиллий ҳамжамиятлар томонидан гигант шаҳарлар ва бозорлар шаклида яратилмоқда ва уларни бир хил усулда яшаш ва истиъомол қилишга қўзғатилмоқда. Кейин электроника ва телевидение тармоқларини юксалиши инсонларни ўзаро боғламоқда, шу билан бирга ҳар бир инсон ҳаётининг негизи-марказига кириб бормоқда. Мазкур воситалар ҳар бир уй, иш жойи, дам олиш хоналарида бўлиб, инсон онгини бошқариб, уни шахсий ақлини оммавий фикрларга айлантириб юбормоқда». Б.М.Фирсов ўзининг ҳисоблари(Расм 1.1.1) билан, оммавий ахборот воситаларини ҳозирги жамият аъзолари ҳаётида бўш(эркин) вақтидан фойдаланишдаги аҳамиятини кўрсатиб берган.

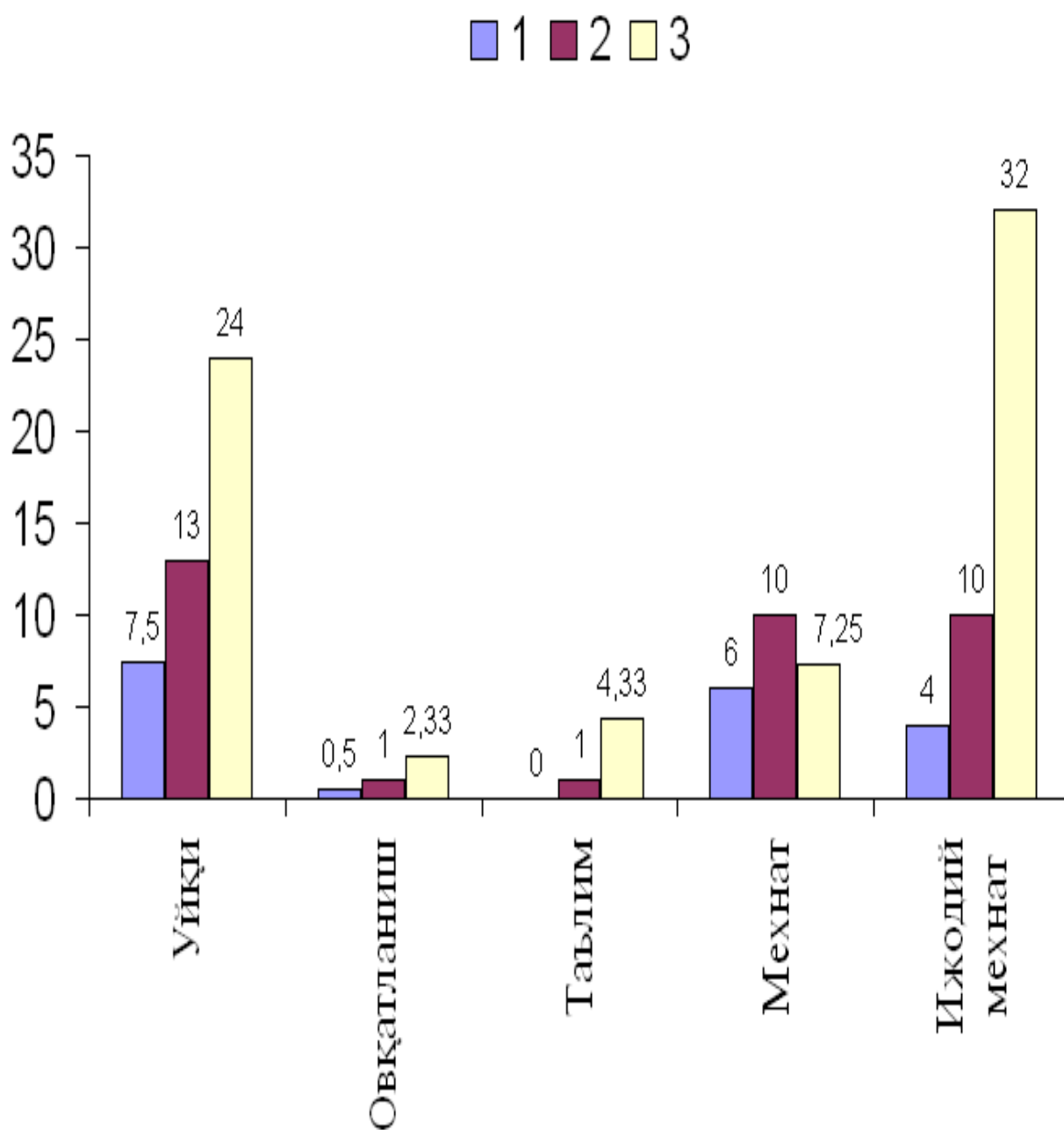
¹ Крылов И.В. «Маркетинговые коммуникация» как социальный институт. М.1998.С.108.

² Кулич. Общественная организация. Текетыпо истории социологии ХХ1-ХХ веков. М.1994.с.379

³ Dance F, Larson The Function of Human Kottinication. A. Theoretical Approach. N.V.1976

⁴ С.Москович. Век Толп.Исторический трактат по психологии.масс.М.1996.

⁵ Фирсов. Б.М.тути развития средств массовой коммуникации. Социологические наблюдения Л.1997.

1-расм. Хар хил даврлардаги инсон умрининг таркиби(йилларда).

1. Ибтидоий жамоа одами(умр даври-18 йил).

2. Феодал давр одами(умрининг узоқлиги-35 йил).

3. Саноатлашган давр одами(хаётий даври-70 йил).

Коммуникация соҳаси омиллари томонидан оммавий ахборот воситаларини қуйидаги бешта функциялари аниқланган;

- Антенна функцияси-жамиятни хар хил ахборотлар билан таъминлаш;

- Кучайтиргич функцияси- маҳаллий воқеаларга драматик тус бериш ёки фактларни кўпайтириш;
- Фокус функцияси-лойихалар ичидан ўзгаришларни пайқаш сиёсати ва бизнес журналларда ёритиш;
- Ойна функцияси-химоялаш: атроф-мухитни, ижтимоий символларни, маданий обидаларни, миллат урф-одатлари ва бошқаларни.

Бизнинг фикримизча, коммуникация деганда, инсонлар орасидаги барча алоқа воситалари ва улар орқали ахборот алмашишни ташкил этиш жараёни тушунилади.

Маркетинг коммуникациялари эса, корхона ва унинг маркетинг тизимидаги субъектлари билан ўзаро ахборот алмашиш, шу орқали товари(хизмати) сотилишини тезлаштиришга эришишни мақсад қилиб қўяди.

Бозор субъектлари учун коммуникацияни икки даражасини ажратилади:

- Умумий коммуникация даражасида корхонани мазкур соҳада сиёсатини ишлаб чиқилади, стратегик мақсадлари ва уларга сотиш воситалари аниқланади;
- Корхонани таркибий тузилиши, реклама, сотишни рағбатлантириш, жаоатчилик билан ишлаш, ички коммуникация, хомийлик ва бошқаларга бўлинади. Улар фирмани стратегия ва тактикасини амалга оширишни режалаштиради.

Коммуникация ахборот алмашиш жараёни бўлиб, инсонлар орасидаги ўзаро ҳаракатларни сўз, жилмайиш, қадди-қоматини ҳолати ёки керакли нарсани ифодалаш усулларида иборат. Бу фикрлар мулохазалар алмашиш, сезиш ва таасурот қолдириш натижаси. Рахбар ўзининг 50 дан 90% гача иш вақтини коммуникацияга сарфлайди. Коммуникацияни тадбиркорлик фаолияти учун аҳамияти қуйидагилар:

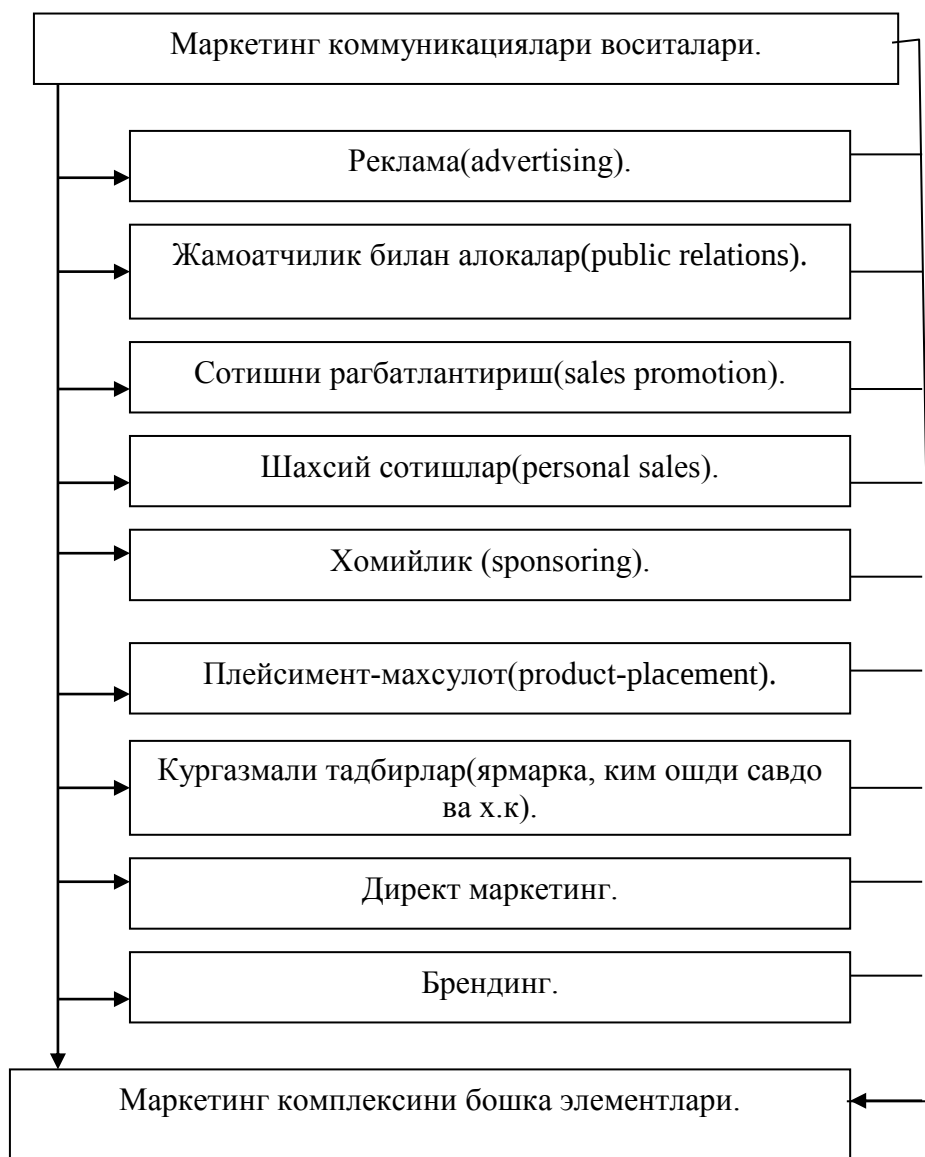
- Коммуникация ахборот манбаи ва уни етказувчиси;
- Коммуникация иштирокчилари ахборотни тўғридан-тўғри алоқа орқали ўзининг ҳамкорларидан ва ташқаридан олишади;
- Тадбиркорлик стратегиясини амалга оширишда коммуникация юқори даражада самарадорликка эришиш воситаси сифатида намоён бўлади.

- Маркетинг коммуникациясининг субъектлари қуйидагилар:

- ➔ - Корхона
- ➔ - Воситачи-ташкилотлар
- ➔ - Улгуржи савдо
- ➔ - Чакана савдо
- ➔ - Охирги истеъмолчилар
- ➔ - Истеъмолчи-ташкилотлар
- ➔ - Хамкор-ташкилотлар
- ➔ - Рақиб-ташкилотлар
- ➔ - Молия-кредит муассасалари
- ➔ - Таъминотчилар
- ➔ - Маҳаллий одамлар
- ➔ - Фирма ходимлари
- ➔ - Акционерлар
- ➔ - Жамоатчилик ташкилотлари
- ➔ - Истеъмолчилар уюшмалари
- ➔ - Атороф-мухит химояси ташкилотлари
- ➔ - Жамоатчилик фикри-йўлбошчилари
- ➔ - Маҳаллий ҳокимият вакиллари
- ➔ - Конунчилик ва ижрочи ҳокимият вакиллари
- ➔ - Назоратчи ташкилотлар

Мазкур субъектлар корхона маркетинг коммуникациясидан тўғридан-тўғри фойдаланувчилар бўлиб, уларнинг фаолиятларини ривожланиши ҳам ўз навбатида бир-бирлари билан чамбарчас боғлиқ. Шу билан бирга, корхона маркетинг фаолияти самарадорлигига юқоридаги субъектлар хатти-харакатини фаоллаштириши, уларнинг корхона товари ёки хизматига бўлган муносабатларини ижобий томонга ўзгариши катта таъсир кўрсатади.

Корхона маркетинг коммуникацияларининг кўп хиллиги, уларга таъсир кўрсатишни ҳам хилма-хил воситаларидан фойдаланишини тақозо этмоқда(жадвал 1.1.1).

Жадвал:1.1.1 Маркетинг коммуникациялари воситалари.

Юқоридаги коммуникация воситаларидан фойдаланиш: талабни рағбатлантиришга; талаб-таклиф бозор механизмида баҳо эластиклиги учун яхши шароит яратишга; товарлар хизматлар хиллари ҳамда сифати тўғрисида ахборотлар тарқатишга; фирмани имиджини ва нуфузини шаклланишига; фирмани товар ва нарх сиёсатлари, товарларни фаол сотиш усуллари, ярмаркалар, кўргазмалар хақида истеъмолчи-харидорларни фикр-мулоҳазасини шакллантиришга; рақобатчи фирмаларга нисбатан ижобий натижаларга эришаётгани, товар ва хизматларнинг сифат кўрсаткичларини истеъмолчилар талаб-эҳтиёжларига мослаштирилаётгани тўғрисида ахборотлар тарқатишга катта имкониятлар яратади.

Электрон тижорат (е-тижорат,инглиз,-“e-commerce”)-бу Интернет оркали савдо-сотик амалиётларини ташкил етиш.

Сўнгги йилларда жахонда Интернет тармоғи ёрдамида амалга ошириладиган электрон бизнесни жадал ривожлантирилиши кузатилмоқда. ИДС компанияси томонидан 2010-йилда олинган турли мамлакатларда Интернет хизматидан фойдаланган аҳолининг салмоғи бўйича маълумот, шунингдек, 2015-йил учун салмоғи 1.1.2жадвалда келтирилган.

1.1.2-жадвал

Турли мамлакатларда Интернет хизматидан фойдаланадиган аҳолининг салмоғи

Мамлакат номи	Интернет хизматидан фойдаланган ёки фойдаланадиган аҳолининг салмоғи, фоизда	
	2010-йил	2015-йил
АҚШ	32	92
Германия	27	87
Англия	21	85
Бенилюкс	28	89
Франция	42	95
Италия	19	35
Испания	17	31

НУА маълумотига кўра, 2015-йил май ойида жахонда Интернет тармоғи фойдаланувчиларининг умумий сони 545,3 млн. кишини ташкил қилган. Минтақалар бўйича: Африкада 2,3 млн. киши, Осиё-Тинч океан минтақасида – 47,97 млн. киши, Европада – 125,9 млн. киши, Ўрта Шарқда – 1,88 млн. киши, Канада ва АҚШ да – 361,63 млн. кишини Ташкил қилган.

Маълумки, электрон бизнес (Е-Соммерсе) Интернет-технологиялар ёрдамида ҳамда бевосита Интернет тармоғи ёрдамида амалга оширилади. “Е” – бу елестронис (электрон) бўлиб, лотин тилида тезкор дегани.

“Е” – бу есономиса, инглиз тилида тежамкор дегани.

“Е” – бу extendent business, яъни чегараси йўқ бизнес дегани.

Шундай қилиб, электрон бизнес – бу чегараси йўқ бўлган бизнеснинг тезкор ва тежамкор тури, деган хулосага келиш мумкин.

Ўзбекистон Интернет тармоғидан фойдаланиш орқали бизнес фаолияти ривожланишининг дастлабки босқичида турибди. Шу билан бирга, ушбу жараён бошланган. Интернетдан фойдаланувчилар сони сезиларли даражада ўсиши кузатилмоқда.

Ўзбекистонда Республикасида электрон тижоратни янада ривожлантириш мақсадида **«Электрон тижорат тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар** киритиб янги таҳрири 2015 йил 22 май, тасдиқланди.

Ҳозирги пайтда Республикамизда электрон бизнеснинг предметини асосан китоблар, аудио ҳамда видео кассеталар ва хизматларнинг баъзи турлари ташкил қилади. қайд этилган товарлар танлови уларни харидорга етказиш нисбатан осонлиги билан изоҳланади. Бу еса республикада яхши ривожланмаган транс-порт инфратузилмаси учун айниқса муҳимдир. Эксперт маълумотларига кўра, Ўзбекистонда фаолият кўрсатаётган электрон магазинлар сони 100 тага яқин. Уларнинг 70 фоизи Тошкентда жойлашган. Ушбу магазинларда чоп этилган нашрларнинг электрон версияларини сотиб олиш, китоблар, мусиқа ҳамда видео-компакт дисклар, компьютер ўйинлари, тиббий мақсаддаги товарлар ва хизматлар, видео-маҳсулот монтажи учун ускуналар ҳамда дастурий таъминотни, санъат асарларини сотиб олиш мумкин. Махсуслаштирилган электрон магазинларидан ташқари, товарларни кенг ассортименти таклиф этадиган савдо уйлари ҳам мавжуд (автомобил эҳтиёт қисмлари, компьютерлар ва маиший техника, хўжалик товарлари, қурилиш материаллари, офис мебелли, антиквариат ва ҳ. к.). Интернет ёрдамида, шунингдек, молия, ишга йуллаш, туризм соҳасида фонд, риелторлик, компьютер ва бошқа бозорларида ишлайдиган фирмаларнинг турли хил хизматларидан фойдаланиш мумкин. Мисол тариқасида биз www.korзинка.uz озиқ-овқат маҳсулотлари учун мўлжалланган электрон

магазин, www.ярмарка.уз эса техника маҳсулотларини сотиб олиш учун мўлжалланган электрон магазинларни айтиб ўтишимиз мумкин. 01.01.2016-йил ҳолатига Ўзбекистонда амал қилган электрон магазинлар сони 1.1.3-жадвалда келтирилган.

1.1.3-жадвал

Ўзбекистондаги электрон магазинлар таркиби

(2016-йил бошига)

Ихтисослашган электрон магазин-лар гуруҳларининг номи	Сони, дона	Салмоғи, %
Автомобиллар ва уларнинг эҳтиёт қисмлари	36	2.55
Уй-рўзғор техникаси ва электроника	106	7.50
Болалар дунёси	28	1.98
Сан'ат ва ҳашамат буюмлари	21	1.49
Китоблар	264	18.67
Компьютерлар	72	5.09
Ўзаллик ва саломатлик	85	6.01
Мода ва кийим-кечак	27	1.91
Муסיқа ва филмлар	128	9.05
Бизнинг уйимиз	141	9.97
Совғалар, сувенирлар, гуллар	72	5.09
Дастурий та'минот	72	5.09
Озиқ-овқат маҳсулотлари	72	5.09
Алоқа ва идора	222	15.7
Спорт буюмлари	44	3.11
Бошқалар	24	1.70
Жаъми	1414	100

Манба:

Хозирги кунга келиб электрон тижорат республикамызда буйича сони 1414 та етди. Бундан 72 та электрон магазинлар компьютер сотиб олиш оргтехника дуконлари, 222 таси еса дастурий таъминотга тегишли. Хозирда электрон тижорат оркали уйдан туриб сотиш ва сотиб олиш имконияти мавжуд. Бунга мисол килиб хозирда Ўзбекистонда биринчи ракамли элонлар

хизмати бу OLX.UZ хисобланади. Бу хизмат бой тарихга эга. Бу хизмат уз ишини 2004 йилда TORG.UZ номи остида иш бошлади ва Узбекистон аҳолиси купчиликнинг севимли хизматига айланди. 2015 йил баҳор ойидан бошлаб хизмат OLX.UZ бренди остида ишлаб келмокда ва 40 дан зиёд мамлакатда иш юритаётган халқаро эълонлар майдони тармогининг бир қисми бўлиб хизмат килмокда. Хар ой OLX.UZ хизмат базаси тахминан 100 минг янги таклифларга купайиб боради.

1.2 Мултимедиа технологиялари ва воситалари

XX асрнинг энг улуг илм-фан ютуклари натижаси булган “Электроника” ютуқларини коммуникацияга ўта юқори тезлик билан кириб келиши телевидение, компьютерлар ва электрон тармоқлар орқали ахборотлар алмашиш тизимини-мультимедиа технологияларини шаклланишига олиб келади. Бунинг оқибати-рекламанинг оддий воситаларини(матбуот, оғзаки ахборот ва х.к) иккинчи даражага тушириб қўйди. Ахборотларни рақамли қайта ишлаш ва таҳлил қилиш имкониятларидан фойдаланиш-мультимедиа технологиялар, кейинги йилларда дунё фани ва технологиясидаги инновациянинг асосий ютуқларидир.

Мультимедиа технологиялари- ўта мураккаб медиа воситалари ва электрон тармоқларининг кўп соҳали коммуникация имкониятларини шакллантириш ва улардан бизнес амалиётида фойдаланиш усуллари мажмуасини ифодалайди.

Жадвал 1.2.1

Коммуникация воситаларини ўзлаштириш даврлари

Воситалар	Ўзлаштириш вақти, йил
1.Сўз	500000
2.Ёзув	4000
3.Ёзув станог	500
4.Телефон	100
5.Радио	50
6.Телевидение	25
7.Шахсий компьютер	25
8.Спутник алоқаси	10
9.Интернет	5

Мультимедиа технологиялари интерфаол маркетинг ва тижорат коммуникацияларини вужудга келишига асос бўлди. Улар бизнес-коммуникацияни янги сифат даражасига кўтаришга имконият яратиб-ҳар қандай турдаги ахборотни-ёзма шаклдан то мультимедиа (графикли, аудио ва видео ахборотлар)гача ишлатишга йўл очиб беради.

1.2.1 жадвал Крылов И.В. Маркетинг(социология маркетинговых коммуникаций. Уч. Пос. М. Изд во «центр» 1998)

Ахборот, олиш ва тарқатиш чегерасиз(сон-саноксиз) истеъмолчиларни хар қандай фаолият соҳаларини-фан, таълим, тижорат, маркетинг, логистика, сиёсат, дам олиш,

туризм ва бошқаларни ўз ичига олиши мумкин. Айниқса, мультимедиатехнологиялари узоқ тоғлик, чўл ва бошқа худудларда жойлашган, ахборот олиш мураккаб бўлган тадбирлар ҳам осон ва арзон фойдаланишлари мумкин.

Мультимедиатехнологияларини энг асосийлари бўлиб, электрон ахборот алмашуви ва интернет хисобланади.

Бизнесда мувоффақият гарови бўлиб ҳамкорлар билан электрон ахборот алмашиш тизими хисобланиб келмоқда. Фирманинг ички ва ташқи коммуникацияларини оптималлаштиришда энг кўп Edifact(Electronic, Data interchange for administation, commerce and Transport) тизими ишлатилмоқда. Бу-жахон бизнес-коммуникациясида, ратификацияланган бошқарилувчи электрон ахборот алмашиш тизими бўлиб, бир соҳада чегараланмайди, бошқарув, тижорат ва транспорт доирасини ўз ичига олади.

Edifactни мақсади-стандартлаштирилган электрон бизнес ахборотларни қўллаш асосида қоғозсиз тарансакция даражасидаги ишларни бажаришдан иборат.

Edifact ахборотларни барча бўғинларга-таъминотчидан бошлаб ишлаб чиқариш, товарни етказиш, мижозларга хизмат қилиш ва ташқи инфратузилмалар(банк, суғурта, божхона)га утказишга имконият яратади.

Edifact тизимини кэнг миқёсда қўлланилишига сабаб, унинг қуйидаги стратегик устиворликларидир:

- Мижозлар билан алоқани мустахкамлайди;
- Имиджни қўллаб-қувватлайди;
- қисқа муддат ичида бозорни тез тахлил қилади;
- фирмани манзилидан қатъий назар ишлатиш мумкинлиги, мижозлар буюртмаларини тез хисоб-китоби эвазига, уларнинг қониқишлари;
- бозорни кэнгайтириш имкониятлари;

- товар ишлаб чиқаришга вақтни тежаш;
- товар ҳаракати ва сотиш тизимида режалаштиришни ишончилиги;
- Халқаро коммуникацияда тилга боғлиқ тўсиқларининг йўқлиги.

Edifactни жорий аҳамиятларига келсак-коммуникация воситалари ишончилигини ошириши, тезлашиши, алоқа харажатларини қисқартириш, импорт ва экспортни тезлашиши ва тартибга тушишидан иборат.

Корхоналар электрон коммуникациялари орқали мижозлар билан алоқага киришиш ва уни мустахкамлашлари мумкин.

Интерактив коммуникациялар деганда, ҳисоблаш машиналарини ишлатиш асосида алоқага киришиш тушинилади. Ундан фойдаланувчи ахборотга хохлаган вақтида, хохлаган жойида, эркин ва кўп маротаба, турган жойида(автомобил) ёки бошқа ерда тармоқ орқали киришиши ва фойдаланиши мумкин. Интерактив коммуникация рақамли автоном ахборот ташувчиларига-дискет, лазер диски, терминал ва норматив ҳисоблаш машинасига асосланган.

Шахсий коммуникациядан фарқли ўлароқ юқоридаги коммуникация ахборот ташувчиларидан фойдаланиш компьютерга асосланган.

Дискет ва лазер дисклари- тез ривожланаётган, стандартлаштирилган ва осон юборилувчи коммуникация ташувчиларидир. Уларни почта орқали юбориш, ярмаркаларда, кўргазмаларда мақсадли-истеъмолчилар гуруҳларига тарқатиш мумкин.

Доимий ўрнатилган терминал фойдаланувчига, ўзининг коммуникация ташувчисини барча параметрлари-техник таъминланганлиги, оптик жихозланиши, интерфейс, жойланиши, тармоққа уланиши эркин аниқлашига имконият беради.

Терминаллар, фойдаланувчи томонидан қўйилган вазифаларга ўта сезгирлик, ахборотларни овозли ва визуал қайта ишлатишини таъминлайди. Ишлатувчи интерфейс сифатида энг аввало дисплей, у билан бирга принтерлар, магнитли ва чипкартани ишлатиш ускуналари, сканерлар, аудио ва видеотелефонлар ишлатилади. Маркетинг ва тижорат ахборотларни олиш имкониятларини

кэнгайтириш учун терминалларни товар харакати, сотилиш жараёнлари тизимига тўланади.

Портатив ҳисоблаш машиналари коммуникация ташувчиси бўлиб назорат қилинадиган тизим ҳисобланади. Уларнинг компьютерлардан фарқи лазер дисклари ва дискетларни ишлатиш имкониятларидир.

Замонавий фан ютуқларини ўзига мужассамлаштирган ахборот технологияси-глобал компьютер тармоғи-интернет бўлиб, компьютерлар қайта ишлаган ва шакллантирган гипермедиа мухитини(КГС) биринчи ишлатилишини(амалиётга тадбиқ этилишини) таъминлайди. КГС электрон диалог ахборот тизимидан кўп томонлама коммуникатив(харакатчан)лиги билан фарқ қилади.

Компьютер ахборот гипермухити-харакатдаги глобал тақсимлаш тармоғи бўлиб, ўзига аппаратлар ва дастурий таъминотни олади. У мазкур муҳитда интерактив операция-жараёнларини, мулоқотларни ўтказишга имкон беради. Компьютерлар ўзаро харакати орқали яратилган гипер мухит, коммуникатив бўшлиқ бўлиб, ахборот имкониятига эга бўлган коммуникатор ва коммуникат мухит орқали диалог, шахсий мулоқот олиб боришга шароит яратади.

Интернет мухитини яна бошқа томони-унда гипертекстни бўлиши. Гипертекст ахборотлашган объектлар тизимидир.

Интернет глобал ахборот тизими деб тушинилади. Интернет хизматлари ичида тижорат ишларида кўпроқ ишлатиладиган: электрон почта(e-mail), телеанжуманлар(Usenet), юбориш рўйхати(mail lists), интерактив хизматлар-LRC, MUD, MOO, гипермаркет тизими Copher, гипермедиа тизими WWW(Word Wide Web)-дунё ўргамчак тўри, каталоглар.

Электрон магизин- Web-сервер бўлиб, электрон каталог орқали интернетдан фойдаланиб товарни тўғридан-тўғри сотишни билдиради.

Бозор сервери-интерактив магазинлардан ташкил топиб, ҳар бири бир неча хил сотиладиган товарларни сақлаб туради.

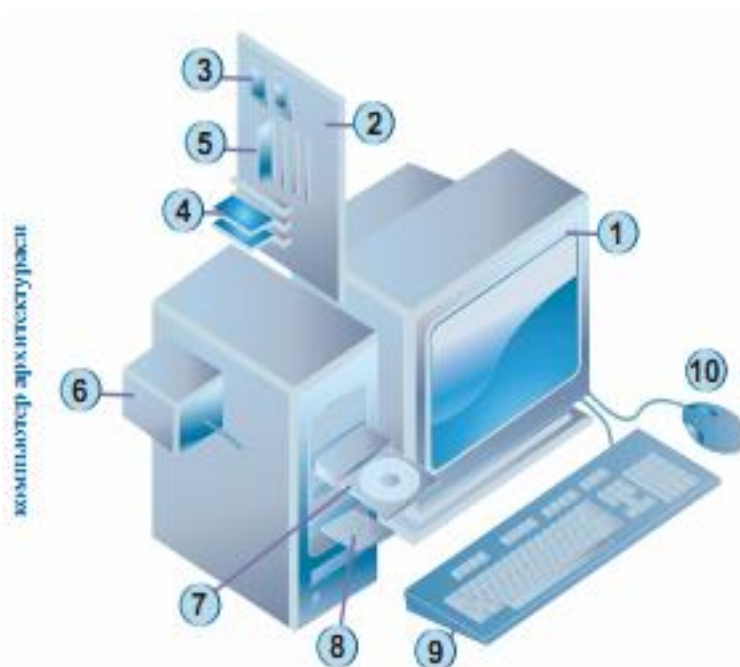
Интернет коммуникация воситаси ва мухити сифатида барча билимлар тўғрисида катта ахборотни жамлаган, дунёдаги энг нуфузли фирмалар ва

уларнинг кэнг истеъмолчилар оммаси билан алоқада бўлганлиги сабабли уни бирламчи маркетинг тадқиқотлари ўтказишда қўлланиши, товар бозорини, фирмалар таркибини ва истеъмолчиларни тадқиқ қилишда катта аҳамият касб этмоқда.

Хозирги даврга келиб мултимедиа васиталари қуйидагиларни ташкил этади.

Компьютер - ҳисоблашларни бажариш, шу жумладан электрон шаклдаги ахборотни олдиндан белгиланган алгоритм бўйича қабул қилиш, қайта ишлаш, сақлаш ва ишлов бериш учун мўлжалланган электрон машина.

Компьютер сўзи инглиз тилидан олинган бўлиб, “ҳисоблаш”, “ҳисоблагич” деган маъноларни билдиради.

1 - Монитор; 2 - Она платаси; 3 - Процессор;
4 - Видеокарта; 5 - Хотира; 6 - Озуқа блоки;
7 - Дискковод; 8 - Қаттиқ диск; 9 - Клавиатура;
10 - Сичқонча

Notebook – мобил ихчам шахсий компьютер бўлиб, унинг асосий қисми ва монитори бирлашган ҳолда бўлади. Бундай компьютерларнинг кўпчилиги деярли стандарт клавиатурага, компьютер графикаси воситаларига эга.

Netbook - Интернетдан фойдаланиш ва офис дастурлари билан ишлаш учун мўлжалланган кичик ноутбукдир. Нетбуклар ихчам ўлчамлари, кичик вазни, кам энергия истеъмоли ва нисбатан арзон нархлари билан ажралиб туради.

Сичқонча (ингл. mouse – *сичқон*) маълумот киритиш қурилмаси бўлиб, бирор текислик бўйлаб юрғизилганда остидаги лазер нури ҳаракат ҳақидаги маълумотни компьютерга узатади ва экрандаги курсор мос йўналишларда ҳаракатланади.

Клавиатура (ингл. keyboard) Компьютерга турли шаклдаги ахборот киритиш йўлларида бири клавиатурада жойлашган тугма (клавиш)лар кўмагида амалга оширилади. Стандарт клавиатураларда 101 ёки 102 та клавиш бўлади.

Монитор компьютернинг иш жараёнида вужудга келадиган ахборотларни экранда ёритиб беришга хизмат қиладиган қурилма. Монитор *график* ёки *матн* ҳолатида ишлаши мумкин.

Проекторлар ва экранлар маълумотларни йирик ўлчамда тасвирлаш учун ишлатиладиган қурилмалардир.

Унда тасвир ўлчами экранда йирик ҳолатда акс эттирилади. Бу қурилмалар компьютер билан биргаликда фойдаланишга мўлжалланган бўлиб, кўпроқ катта аудиторияларда ва залларда ҳамда турли мажлисларда презентация ва видеороликларни намойиш қилиш учун ишлатилади.

Видеопроектор компьютер ва шунга ўхшаш намойиш воситаларининг алоҳида қўшимча монитори ҳисобланиб, тасвирларни йирик ҳажмда тасвирлаш учун мўлжалланган.

Экран - видеопроектор орқали ёритилаётган материалларни ўзида тасвирловчи элемент.

Принтер (ингл. Printer— *чоп қилувчи*) маълумотларни қоғозга чиқариш қурилмаси.

Принтерларнинг уч хили мавжуд: босма, пурковчи ва лазерли. Босма принтер игналар ёрдамида, пурковчиси найча ёрдамида, лазерли принтер еса махсус барабан ёрдамида чоп қилади. Пурковчи ҳамда лазерли принтерлар ёрдамида рангли маълумотларни чоп етиш мумкин.

Сканер (ингл. scanner - ўқиб олувчи) маълумотларни нурли лампа ёрдамида расми кўринишда компьютер хотирасига ўқиб олувчи қурилма. Сканерларнинг асосан икки тури мавжуд: стол усти сканерлари ва қўл сканерлари.

Флеш дисклар жуда катта ҳажмдаги ахборотни ўз ичига сиғдира оладиган ярим ўтказгичли элементлардан қурилган хотира. Ҳозирги кунда флеш хотираларнинг ҳажми 32 Гб гача бўлган ахборотни ўзига сиғдира олади. Флеш хотиралар ўлчам жиҳатидан жуда кичик бўлиб фойдаланиш учун жуда қулаш.

CD дисклар – бу компакт диск сўзларининг бош ҳарфларидан олинган номли дисклар бўлиб, ахборотларни сақлаш учун оптик юзадан иборат, юмалоқ диск кўринишидаги ахборот ташувчи ҳисобланади. Компакт дисклар 700 Мбайт ҳажмга эга бўлиб, унга маълумот диск ўқувчи қурилманинг лазер нури ёрдамида ёзилади ва ўқилади.

DVD дисклар – бу дижитал видео диск сўзларининг бош ҳарфидан иборат номли дисклар ҳисобланади. Бу дисклар 4.5 Гбайт ҳажмга эга бўлиб, CD дискларга нисбатан 7 баробар кўп ахборот сиғдириши мумкин.

Компьютерда мультимедиа (аудио, видео) маълумотларини намойиш этиш

Компьютер ҳозирги кунда ҳисоблашларни бажарибгина қолмай, балки мусиқа ва видео маълумотларни ҳам қайта ишлаш ва намойиш қилиш имкониятига эга.

Компьютерда мусиқа тинглаш учун компьютерга қўшимча карнай (колонка) ёки қулоққа тақиладиган махсус ускуна уланган бўлиши талаб қилинади. Шундан сўнг мусиқаларни намойиш этишга мўлжалланган махсус дастур (Winamp) ёрдамида мусиқа тинглаш мумкин. Ҳозирги кунда компьютерларда мусиқаларнинг MP3 формати кэнг тарқалган.

Компьютерларда видео намойиши унинг экрани орқали амалга оширилади. Бунда видеофильмларни намойиш этишга мўлжалланган махсус дастурлар (Media player) ёрдамида фильмларни компьютер экранида томоша қилиш ва унинг овозини карнайлар орқали эшитиш мумкин.

1.3 Наманган шаҳри иқтисодиёти ва унинг ривожланишида хизматларни урни

Наманган шаҳри қадимги шаҳарлардан бири бўлиб, тарихий манбааларга кўра тахминан 1610 йилда ташкил топган. Наманган шаҳри рельефи асосан текислик минтақалилик ҳарактерига эга. Ер юзаси шимолдан жанубга ва ғарбдан шарққа томон пасайиб боради. Дэнгиз сатҳидан ўртача баландлиги 450 метрни ташкил қилади. Иқлими кескин континентал бўлиб, жанубий, яъни текислик минтақасида субтропик иқлимга мансуб. Ёз ойларида ҳаво ҳарорати кескин кўтарилиб, қуруқ ва иссиқ бўлади.

Наманган шаҳри вилоятнинг маркази ҳисобланиб, умумий майдони 83,0 кв.км бўлиб, шундан 1,57 кв.км экин майдони, 23,27 кв.км уй-жой фонди, 2,34 кв.км дарахтзорлар, 1,52 кв.км яйлов, 0,13 кв.км ўрмон, 62,24 кв.км йўл, ариқ ва бошқа ерларни ташкил қилади.

Ҳозирги кунда шаҳарда 82 та маҳалла фуқаролар йиғини мавжуд бўлиб, уларда 126090 та хонадонлар мавжуд.

2016 йил 1 январь ҳолатига доимий аҳолии сони 594236 минг киши.

Жадвал 1.3.1

Меҳнат ресурслари, меҳнат бозори ва иш билан бандлик

2016 йил (йиллик)

Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Миқдори
Меҳнатга лаёқатли ёшдаги меҳнатга лаёқатли аҳолининг йиллик ўртача сони	<i>минг киши</i>	253,0
Меҳнатга лаёқатли ёшдаги меҳнатга лаёқатли аҳоли сони, 01.01.2016 й. ҳолатига	<i>минг киши</i>	288,6
Иқтисодий фаол аҳоли сони	<i>минг киши</i>	103,1
Иш билан банд аҳоли ўртача сони	<i>минг киши</i>	203,2
<i>шу жумладан:</i>		
кишлоқ хўжалигида	<i>минг киши</i>	51,9
саноатда	<i>минг киши</i>	25,5

қурилишда	<i>минг киши</i>	17,3
транспортда	<i>минг киши</i>	5,4
алоқада	<i>минг киши</i>	2,2
савдо, умумий овқатланиш моддий таъминот, тайёрлов корхоналарида	<i>минг киши</i>	24,3
уй-жой коммунал хўжалиги, маиший хизмат	<i>минг киши</i>	6,4
соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия ва ижтимоий таъминот	<i>минг киши</i>	15,3
халқ таълимида	<i>минг киши</i>	20,2
маданият ва саънат	<i>минг киши</i>	3,4
суғурта, молия, ва нафақа жами	<i>минг киши</i>	2,3
бошқарув органларида	<i>минг киши</i>	3,6
бошқа соҳа ва тармоқларда	<i>минг киши</i>	30,5
Расмий секторларда бандлар сони	<i>минг киши</i>	102,7
Норасмий секторларда бандлар сони	<i>минг киши</i>	77,9
Кичик тадбиркорлик субъектларида банд аҳоли сони	<i>минг киши</i>	21,7
Жами ишсизлар сони (106 қарор бўйича чораклик мониторинг маълумотлари асосида)	<i>киши</i>	10668
Ишсизлик даражаси	<i>%</i>	5,0
Рўйхатдан ўтган (ишсиз мақомини олган) ишсизлар сони	<i>киши</i>	103
Ишсизлик нафақаси тайинланган ишсизлар сони	<i>киши</i>	3
Ўртача ойлик иш ҳақи*	<i>сўм</i>	148600

Манба: Қишлоқ хўжалиги ва кичик корхоналардан ташқари

2016 йил Меҳнатга лаёқатли ёшдаги меҳнатга лаёқатли аҳолининг йиллик ўртача сони 253 минг киши булса бундан Иш билан банд аҳоли ўртача сони 203,2 минг кишига етди. Ундан иқтисодий фаол аҳоли сони еса 103,1 минг киши ташкил этади. (1.3.1 жадвал)

Саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 1230656,2 млн. сўмни ташкил этиб ўтган йилнинг шу даврига нисбатан солиштира нархларда 18,2 фоизга ёки 260601,9 млн.сўмга кўпайди. 2016 йил январ-декабр ойларида ишлаб чиқариш ҳажмлари 5 та корхонада 24326,7 млн.сўмга камайди. Халқ истеъмол маҳсулотлари ишлаб чиқариш 969512,8 млн.сўм бўлиб, ўтган йилга нисбатан 125,0 фоизни ташкил этди. 1 та корхонада халқ истеъмол маҳсулотлари ишлаб чиқариш 1,4 млн сўмга камайди. Вилоят бўйича жами ишлаб чиқарилган саноат маҳсулотларининг 45,8 фоизини ва халқ истеъмол маҳсулотларини ишлаб чиқаришни 54,5 фоизини Наманган шаҳри хиссасига тўғри келади.

Наманган шаҳрида 2016 йил якуни билан қурилиш пудрат ишлари ҳажми 212,5 млрд.сўмни ташкил этиб, ўтган йилнинг тегишли даврига нисбатан бу кўрсаткич солиштира нархларда 111,3 фоизни ташкил этди. Шаҳарда 2015 йилда ижтимоий соҳа объектларининг ишга тушириш дастури ортиги билан бажарилди.

2016 йил якуни бўйича Наманган шаҳрида ташқи савдо айланмаси ҳажми 124341.1 минг АҚШ долларини ташкил этиб, бу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан 83,8 фоизни ташкил этди. Шундан экспорт ҳажми 36199,7 минг АҚШ долларини ташкил этиб, ўтган йилга нисбатан 81,7 фоизни ташкил этди. Импорт ҳажми 88141,4 минг АҚШ долларни ташкил этиб, ўтган йилга нисбатан 84,8 фоизни ташкил этиб, - 51941,8 минг АҚШ долларлик салбий сальдони ташкил этди. (жадвал 1.3.2)

Наманган шаҳрида асосий ижтимоий иқтисодий курсаткичлар

Жадвал-1.3.2

	Ўлчов бирлиги	2016 йилнинг январ-декабр ойларида	Ўтган йилнинг шу даврига нис- батан, (фоиз)
--	------------------	--	---

➤ Саноат

<u>Саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми</u>			
<i>Амалдаги нархларда</i>	Млн. сўм	1230656,2	126,9
<i>Солиштирма нархларда</i>	Млн. сўм	1195908,1	118,2
Халқ истеъмоли моллари Ишлаб чиқариш ҳажми	Млн. сўм	969512,8	125,0

➤ Капитал қурилиш ва инвестициялар

Асосий капиталга киритилган инвестициялар	млн. сўм	416439,7	87,3
Қурилиш ишлари	млн. сўм	212523,9	111,3

➤ Ташқи иқтисодий алоқалар

шу жумладан			
<i>Экспорт</i>	Минг АҚШ доллари	36199,7	81,7
<i>Импорт</i>	Минг АҚШ доллари	88141,4	84,8

2016 йилнинг 1 январ ҳолатига шаҳар бўйича жами 9 та йирик саноат корхоналари давлат рўйхатига олинган бўлиб, шундан 2016 йил январ-декабр ойлари давомида 9 та корхона томонидан маҳсулот ишлаб чиқарилди.

2016 йил давомида фаолият кўрсатаётган саноат корхоналари томонидан амалдаги нархларда 1230656,1 млн.сўмлик, солиштирма нархларда эса 1195908,1 млн. сўмлик саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарилди. Ўсиш суръати ўтган йилнинг шу даврига нисбатан солиштирма нархларда 118,2 фоизни ташкил этиб, 260601,8 млн.сўмлик маҳсулот кўп ишлаб чиқарилди.

Амалдаги нархларда ишлаб чиқарилган жами саноат маҳсулотларининг 26,9 фоизи йирик, 26,1 фоизи кичик корхоналарга, 14,2 фоизи уй хўжалиги, 2,0 фоизи ёрдамчи саноат корхоналар, 13,7 фоизи микрофирмалар, 17,0 фоизи яқка тартибдаги жисмоний шахслар меҳнат фаолияти хиссасига тўғри келмоқда.

Шунингдек, ўтган давр мобайнида мазкур корхоналар томонидан 969512,8 млн сўмлик халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарилиб, ўсиш суръати 125,0 фоизни ташкил этди ёки ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 193902,6 млн сўмлик истеъмол моллари кўп ишлаб чиқарилди.

Жами ишлаб чиқарилган халқ истеъмоли молларининг 52,8 фоизи ёки 511570,7 млн. сўмлиги озиқ-овқат маҳсулотлари, 47,2 фоизи ёки 457942,1 млн сўмлиги ноозиқ-овқат маҳсулотларидир.

Маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ўсишида Намангандонмаҳсулот АЖ (ўсиш сурати 112,0 фоиз), «Coca-cola» қўшма корхонаси (ўсиш сурати 489,5 фоиз), «VERIGROW IPAGI» МЧЖ шаклидаги хорижий корхона (ўсиш сурати 117,4 фоиз) ҳамда «NESTLE UZBEKISTON» МЧЖ шаклидаги (ўсиш сурати 118,6 фоиз) қўшма корхонасининг улуши сезиларли даражада бўлганлиги кузатилди.

2015 йил январ-декабр ойлари давомида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 5 та корхонада «Наманганмаш» АЖ корхонасида 579,1 млн. сўмга, «Уз-Часис» қўшма корхонасида 17345,7 млн. сўмга, «Электр қурилмалари» корхонасида 1158,0 млн. сўмга, «Карбонам» МЧЖ корхонасида 4252,2 млн. сўмга, ҳамда «Наманган Тўқимачи» корхонасида 990,9 млн.сўмга камайди.

Чакана товар айланмаси

2016 йил (йиллик)

Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Миқдори
Чакана товар айланмасининг умумий ҳажми	<i>млн. сўм</i>	1307846,1
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	120,5
<i>шу жумладан</i>		-
Расмий ҳисобдаги товар айланмаси ҳажми	<i>млн. сўм</i>	336260,8
Жамидаги улуши	%	25,8
Деҳқон бозорларининг ҳажми	<i>млн. сўм</i>	504026,8
Буюм бозорлари	<i>млн. сўм</i>	-
Чорва моллари бозори	<i>млн. сўм</i>	-
Қурилиш материаллари бозорлар	<i>млн. сўм</i>	-
Транспорт воситалари ва эҳтиёт қисмлар бозори	<i>млн. сўм</i>	-
Уюштирилмаган бозор ҳажми	<i>млн. сўм</i>	966585,3

2016 йил Чакана товар айланмасининг умумий ҳажми 1 307 846,1 млн сум ташкил етган булса утган йилга усиш суръати 120,5 % ташкил этади. Бундан уюштирилмаган бозор ҳажми 966 585,3 млн сум ташкил етган булса, расмий ҳисобдандаги товар айланмаси ҳажми 336 260,8 млн сум ташкил этади.

(1.3.3 жадвал)

Наманган шаҳрида иқтисодий фаолият турлари бўйича ишлаб чиқарилган ҳамда кўрсатилган хизматлар ҳажми ҳам бошқа соҳалар каби ривожланиб келмоқда. Жами хизматлар миқдори 2016- йилда 1607081.7 млн сумни ташкил қилган. Буни ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати еса 122.0 фоизни ташкил қилади. Алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари 2016- йилда 55967.9 млн сўмни ташкил қилган . Утган йилга нисбатан ўсиш суръати 131.4 фоизни ташкил қилади **компьютерлар хизмати** эса 2016- йил 718.9

сўмни ташкил қилган ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати 110.0 фоизни ташкил қилади. (1.3.4- жадвал)

Жадвал 1.3.4

**Иқтисодий фаолият турлари бўйича ишлаб
чиқарилган (кўрсатилган) хизматлар**

2016 йил (йиллик)

Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Миқдори
Жами хизматлар	млн. сўм	1607081,7
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	122,0
Алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари	млн. сўм	55967,9
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	131,4
Компьютерларни программалаштириш хизмати	млн. сўм	718,9
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	110,2
Молия хизмати	млн. сўм	129216,3
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	131,3
Транспорт хизматлари	млн. сўм	254089,2
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	104,5
Қурилиш хизмати	млн. сўм	83750,1
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	140,6
Техника ва ускуналарни таъмирлаш хизмати	млн. сўм	11475,6
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	107,8
Қишлоқ хўжалик техника ва технологияларини таъмирлаш хизмати	млн. сўм	10710,7
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	27,5
Туризм хизмати	млн. сўм	1933,7
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	49,0
Савдо ва умумий овқатланиш	млн. сўм	360593,2
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	138,0
Маиший хизмат курсатиш	млн. сўм	80932,9
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	119,8
Таълим хизмати	млн. сўм	84256,1
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	127,2
Соғлиқни сақлаш хизмати	млн. сўм	30304,2
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	130,5
Қишлоқ хўжалик хизмати	млн. сўм	16519,4
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	837,0
Бошқа хизматлар	млн. сўм	486613,4
Ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати	%	110,5
Аҳоли жон бошига	минг сўм	3346,0

хизмат кўрсатиш ҳажмлари (солиштирма ҳисобларда)		(жадвал-1.3.5)	
	Ўлчов бирлиги	2016 йилнинг январ-декабр ойларида	2015 йилга нис- бати, (фоиз)
Чакана савдо айланмаси	млн. сўм	1479857,9	122,8
Шу жумладан:			
Уюшган савдо	млн. сўм	395844,5	120,9
Уюшмаган савдо	млн. сўм	1084013,0	123,4
Пуллик ва маиший хизмат			
(кўрсаткичлар амалдаги нархларда ўсиш суратлар солиштирма нархда)			
Аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш	млн. сўм	1198560,0	119,8
Шундан:			
Маиший хизмат кўрсатиш	млн. сўм	78043,5	112,9
Аҳоли жон бошига пуллик хизмат кўрсатиш	минг сўм	2450,5	112,5
Шундан:			
Маиший хизмат кўрсатиш	минг сўм	159,5	109,7
Транспорт ва алоқа			
Юк ташиш	минг тонна	10130,5	101,7
Юк айланиши	млн тонна км.	282,0	107,8
Йўловчи ташиш	минг киши	119114,0	102,0
Йўловчи айланиши	млн. йўлов. км.	1253,0	102,0

Ташқи савдо айланмаси

(млн АҚШ доллари ҳисобида)

(жадвал-1.3.6)

	январ-декабр		2015 йилга нисбатан, %
	2016 йил	2015 йил	
ЖАМИ ТАШҚИ САВДО АЙЛАНМАСИ	248297,0	124341,1	83,8
<i>Шу жумладан:</i>			
ЭКСПОРТ	44334,1	36199,7	81,7
ИМПОРТ	103962,9	88141,4	84,8
САЛЬДО	-51941,8	-	-
ШУНДАН ҚЎШМА КОРХОНАЛАР	45479,7	36530,4	80,3
<i>Шу жумладан:</i>			
ЭКСПОРТ	8580,3	6128,2	71,4
ИМПОРТ	36899,4	30402,1	82,4
САЛЬДО	-28319,1	-8949,3	-

II-Боб. Наманган шахрида компьютер хизматларини ташкил этилиши

2.1 Наманган шахрида хизмат кўрсатиш соҳаларини ривожланиши

Наманган шахрида иқтисодиётни ва унинг етакчи тармоқларини модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилашни жадаллаштириш ва кўламларини кенгайтириш, ишлаб чиқаришни диверсификациялаш, йўл-транспорт ва коммуникация инфратузилмасини жадал ривожлантириш, фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш ва хорижий инвестицияларни жалб этиш, зарур ишбилармонлик муҳитини яратиш, аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифати изчил оширилишини таъминлашга қаратилган чора-тадбирлар натижасида ҳисобот даврида ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажмининг (ЯҲМ) ўсиш суръати 9,2 фоизга, саноат ишлаб чиқариш ҳажми 17,3 фоизга, қишлоқ хўжалиги 5,1 фоизга, капитал қўйилмалар 16,8 фоизга, қурилиш ишлари 11,8 фоиз, чакана савдо айланмаси 13,1 фоиз ва пуллик хизмат кўрсатиш ҳажми 13,3 фоизга ўсиши таъминланди.

Наманган шахрида **Хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида** 1 йилда 69,4 млрд сўмлик инвестициялар ўзлаштириб, 656 та савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчаларини ташкил этиш ҳисобига 2184 та янги иш ўринлари яратиш белгиланган.

2016 йил давомида 62,2 млрд сўм маблағ сарфлаш ҳисобига 678 та (103,5%), жумладан, 359 та савдо ва умумий овқатланиш шохобчалари, 1 та алоқа ва ахборотлаштириш, 4 та компьютер дастурлаштириш хизмати, 37 та қишлоқ хўжалиги техникаларини таъмирлаш ва техника хизмати, 195 та маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари, 10 та молия хизмати, 24 та соғлиқни сақлаш хизмати, 1 та туризм хизмати, 1 та транспорт хизмати, 1 та қишлоқ хўжалиги соҳасидаги хизмати ва бошқа 45 та

турдаги хизматлар кўрсатиш шохобчалари ташкил этилиб, 2237 та иш ўринлари яратилди.

Хизматлар курсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш мақсадида амалга оширилаётган дастурлар ва чора-тадбирлар натижасида соҳанинг ЯИМдаги улуши сезиларли даражада ўсди. Ушбу курсаткич 2011 йилда 50,5 % ни ташкил етган бўлса бугунги кунда 54,5% ни ташкил этиши кутилмоқда. Соҳада банд бўлганлар бугунги кунда жами банд аҳолининг 50% дан ортигини ташкил қилади.

Бугунги кунда фаолият юритаётган кичик бизнес субъектларининг 80,4 мингтасини ёки 81%и айнан хизмат курсатиш соҳасида фаолият юритмоқда.

Республика бўйича соҳада фаолият юритаётган 2 мингдан ортиқ корхоналар дастур доирасида бегиланган имтиёزلардан фойдаланмоқда.

Дастурларни амалга ошириш ҳисобига жами хизматлар ҳажми 1,7 баробар, аҳоли жон бошига хизматлар еса 1,6 баробарга ўшган.

Мисол тариқасида айтиш мумкинки, соҳада фаолият юритаётган субъектларга 2012-2015 йиллар мобайнида 4 трлн 167,5 млрд. сум кредит маблағлари ажратилган. Шунингдек ҳудудларни ижтимоий иқтисодий ривожлантириш дастурлари амалга оширилиши натижасида ҳисобот даврида 51,9 мингта лойиҳа амалга оширилган.

Бундан ташқари қишлоқ жойларда ҳамда намунавий лойиҳалар асосида қурилган уй жойлар массивларида хизматлар ва сервис соҳасини ривожлантириш юзасидан 2013-2015 йиллар мобайнида қарийб 22 мингдан ортиқ лойиҳалар ишга туширилди

Хизматлар соҳаси корхоналари фаолиятини балансли ривожлантириш ва диверсификациялашни таъминлаш, улар курсатадиган хизматларнинг рақобатбардошлилиги ва сифатини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси 2016 йил 26 февральда 55 сонли **2016 - 2020 ЙИЛЛАРДА ХИЗМАТЛАР СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДАСТУРИ ТУГРИСИДА** қарор қабул қилди. Бу қарор асосан 2016-2020 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришдаги устувор йўналишлар ва вазифалар ҳисоблансин. Хизматлар соҳасини ривожлантириш ҳисобига ялпи ички

махсулотни купайтириш, унинг республика иктисодиётидаги улушини 48,7 фоизгача етказиш. 2020 йилга борибкишлок жойларда хизматларни 1,8 бараварга устириш. Мухандислик-коммуникация, йул-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш, тармокларда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий етиш хисобига хизматлар соҳасини, таркибий узгартиришларни жадал ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш, ҳамда ракобат мухитини шакллантириш, кичик ва хусусий тадбиркорлик суб'ектларини ривожлантиришга кумаклашиш ва турли инновация хизматларини, янги алока воситаларини кенгайтириш. Аҳолининг телекоммуникация тармокларидан фойдаланиш техник имкониятларини та'минлаш, улар асосида сифатли хизматлар курсатиш, телефон алокаси ва телевидениенинг ракамли тизимларига тулик утиш, 2020 йилга бориб алока ва ахборотлаштиришнинг республика иктисодиётидаги улушини 2,5 фоизгача етказиш. Енг янги электрон, тулов технологияларини жорий етган холда молия хизматларини ва соғлиқни саклаш соҳасида юкори технологияли хизматларни янада ривожлантириш дастурнинг энг устувор максадидур.

Вазирлар Маҳкамаси 2016 йил 26 февралда 55 сонли қарорига асосан Наманган шаҳрида ҳам **“2016-2020 йиллар даврида Наманган вилоятида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш”** чора-тадбирлари комплекси ишлаб чиқилди. Дастурга қура Наманган шаҳрида жами хизматлар ҳажмини 1,9 мартага шу жумладан қишлоқ жойларида 2,5 мартага ошириш мақсад қилинган. Хизмат курсатиш соҳаси Республикамизда 13 та асосий турлар бўйича тақсимланади. Улар алока ва ахборотлаштириш, компьютерни дастурлаштириш, молия (банк, сугурта хизматлари ва молиявий лизинг) транспорт, қурилиш, технологик ускуналарга техник хизмат курсатиш ва уларни таъмирлаш бўйича, қишлоқ хўжалиқ техникалари, савдо ва умумий овқатланиш хизматлари, таълим ва соғлиқни саклаш, Туристлик, маиший ва бошқа хизмат турлари қиритилган.

Наманган шаҳрида 2016-2020 йиллар даврида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш мақсадида юқоридаги 13 та асосий хизмат турлари буйича чора-тадбирлари комплекси ишлаб чиқилди.

Унга кура 2016 йилда белгиланган ишларни амалга ошириш натижасида вилоятда алоқа ва ахборотлаштириш хизматларини 117,1 фоизга, қишлоқ жойларида 1675,9 фоизга ўсишини таъминлаш. 2017 йилда алоқа ва ахборотлаштириш хизматларини 117,6 фоизга, қишлоқ жойларида 129,9 фоизгача ўсишини таъминлаш. 2018 йилда еса 118,1 фоизга, қишлоқ жойларида 130,1 фоизгача ўсишини таъминлаш. 2019 йилга келиб 118,6 фоизга, қишлоқ жойларида 130,3 фоизгача ўсишини таъминлаш. 2020 йилда еса 119,1 фоизга, қишлоқ жойларида 133,4 фоизга қуйидагилар ҳисобига ўсишини таъминлаш кузда тутилган.

2020 йилга қадар молиявий хизматларни 2,5 мартага, шу жумладан қишлоқ жойларда 4,2 мартага ошириш. Чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектларида ўрнатилган савдо терминаллари сонини ошириш ҳамда банк пластик карточкаларини муомалага чиқариш йўли билан нақд пулсиз ҳисоб-китоблар тизимини 2016-2020 йиллар давомида 1,5 мартага, қишлоқ жойларида 1,6 мартага ошириш.

Транспорт хизматида эса 2020 йилга қадар транспорти хизматларини 1,9 мартага ошириш, қишлоқ жойларида 3,7 мартага ошириш, шу жумладан автотранспорт хизматларини 1,5 мартага, қишлоқ жойларида 3,1 мартага ошириш режа қилинди.

2020 йилга қадар меҳмонхоналар ва шунга ўхшаш яшаш жойлари хизматини 2,4 мартага, шундан қишлоқ жойларда 4,2 мартага етказиш.

савдо хизмати 2020 йилга келиб 1,8 мартага, қишлоқ жойларида 2,6 мартага ошириш.

2020 йилга қадар давлат мулки бўлган кўчмас мулкларни ижарага бериш хизматини 1,8 мартага ошириш, қишлоқ жойларда 2,4 мартага ошириш

2020 йилга қадар таълим хизматларини 2,1 мартага, қишлоқ жойларида 3,4 мартага қупайтириш

2020 йилга қадар соғлиқни сақлаш хизматларини 2,1 мартага қишлоқ жойларида 3,0 мартага етказиш

2020 йилга қадар ижарага ва прокат бериш хизматини 1,7 мартага, қишлоқ жойларда 2,3 мартага ошириш

2016-2020 йилларда аҳолини жисмоний тарбияга жалб қилиш мақсадида вилоятдаги мавжуд 118 та коллежлар ва академик лицейларда спорт заллари ва майдонлари ҳамда сузиш хавзаларидан 32 тасини ижарага беришни ташкил этиш

2020 га қадар компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлашни 2,2 мартага, қишлоқ жойларда 3,1 мартага ошириш.

2020 йилга қадар бошқа турдаги хизматлар ҳажмини 1,5 мартага, қишлоқ жойларда 2,8 мартага етказиш.

Юқорида Наманган шаҳрида хизмат курсатиш соҳаларини ривожланиши кэнгайтириш кэнг куламда режа килиб олинди.(2.2.1 жадвал)

Жумладан 2016-2020 йиллар даврида Наманган вилоятида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш мақсадида тижорат банклари томонидан имтиёзли кредитлар ажратиш мақсад килинган. Бунга мисол килиб тижорат банклар уртасида энг куп миқдорда яни 80 849 млн сум Халк банки томонидан ажратиш кузда тутилган. (жадвал 2.2.2)

2.2 “Наманган шахрида” компьютерлаштириш ва ахборот коммуникация технологияларни ривожланиши

Ўзбекистон Республикаси биринчи Президентининг 2002 йилда “КОМПЬЮТЕРЛАШТИРИШНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА” махсус фармони килинган булиб, унга 2006 йилда узгартиришлар киритилди. Мазкур фармонда Ўзбекистон Республикасини миллий ахборотлаштириш тизимини шакллантириш, иқтисодиёт ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида замонавий ахборот технологияларини, компьютер техникаси ва телекоммуникация воситаларини оммавий равишда жорий этиш ҳамда улардан фойдаланиш, фуқароларнинг ахборотга ортиб бораётган талаб-эҳтиёжларини янада тўлиқроқ қондириш, жаҳон ахборот ҳамжамиятига кириш ҳамда жаҳон ахборот ресурсларидан баҳраманд бўлишни кэнгайтириш учун қулай шарт-шароитларни яратиш мақсадида:

1. Қуйидагилар компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш ҳамда уларнинг замонавий тизимларини жорий этишнинг биринчи галдаги энг муҳим вазифалари деб ҳисоблансин:

замонавий ишончли ва хавфсиз миллий маълумотлар ахборот базаларини яратиш, ахборот ресурслари ва хизматларининг бозорини ривожлантириш, ахборот алмашувнинг электрон шаклларига изчиллик билан босқичма-босқич ўтиш;

реал иқтисодиёт тармоқларида, бошқарув, бизнес, фан ва таълим соҳаларида компьютер ва ахборот технологияларини кэнг жорий этиш, аҳоли турли қатламларининг замонавий компьютер ва ахборот тизимларидан кэнг баҳраманд бўлишлари учун шарт-шароитлар яратиш;

мактаблар, касб-ҳунар коллежлари, академик лицейлар ва олий ўқув юртларининг таълим жараёнига замонавий компьютер ва ахборот технологияларини эгаллашга ҳамда уларни фаол қўлланишга асосланган илғор таълим тизимларини киритиш;

ахборот-коммуникация технологиялари соҳасида, биринчи навбатда дастурий воситаларни, маълумотларнинг ахборот базаларини ишлаб чиқиш, республика, тармоқ ва маҳаллий ахборот-коммуникация тармоқларини шакллантириш, компьютер ва телекоммуникация техникасини ишлаб чиқиш соҳаларида ишлаш учун юқори малакали мутахассис кадрлар тайёрлашни ташкил қилиш;

ахборот-коммуникация тармоқлари ва хизматлари конвергенциясини назарда тутган ҳолда мамлакатнинг барча ҳудудида ахборот-коммуникация технологияларининг техникавий инфратузилмасини, шу жумладан кўчма алоқа, IP технологиялари, бошқа замонавий телекоммуникация ва маълумот узатиш воситаларини жадал ривожлантириш;

миллий ва халқаро ахборот тармоқларига ғоят тезкорлик билан кириб боришни жорий этиш, аҳоли пунктлари, шу жумладан қишлоқ аҳоли пунктларининг уларга кириб боришини таъминлаш;

сифатли маҳаллий дастурий маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва уларни экспорт қилишни рағбатлантиришнинг самарали механизмини яратиш;

маҳаллий компьютер техникаси ва унга бутловчи буюмлар ишлаб чиқиш ҳамда ишлаб чиқаришни ташкил этишга кўмаклашиш.

Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги этиб қайта ташкил этилсин ҳамда унга қуйидаги асосий вазифаларни ҳал этиш юклансин;

маҳаллий, шаҳарлараро, халқаро телефон-телеграф ва почта алоқаси, матбуот тарқатиш, маълумот узатиш тармоқлари, шу жумладан Интернет, радиоалоқа, радио эшиттириш ва телевидение тармоқларини барпо этиш, фаолиятини йўлга қўйиш ва хизматлар кўрсатиш соҳасидаги стратегик устувор йўналишларни рўёбга чиқариш;

почта алоқаси тизими фаолиятини бошқариш, телекоммуникациялар ва ахборот узатиш тармоқларини ривожлантиришни давлат томонидан бошқариш, ушбу соҳаларда рақобат муҳитини вужудга келтириш, тегишли фаолият турларини лицензиялаш;

ахборот тизимлари, телекоммуникациялар ва маълумот узатиш тармоқларини ривожлантириш ҳамда такомиллаштиришга хорижий инвестицияларни жалб этиш учун шароит яратиш;

замонавий халқаро стандартларни жорий этиш, телекоммуникация ва ахборот технологияларига оид маҳаллий стандартларни, техник шартлар ва талабларни ишлаб чиқиш, уларни тасдиқлаш;

ахборот ресурслари бозорини ривожлантириш, давлат бошқаруви, бизнес, соғлиқни сақлаш, фан ва таълим соҳаларида, шунингдек жамият ҳаётининг бошқа соҳаларида ахборот алмашувнинг электрон шаклларида ўтиш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишни ташкил қилиш.

Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш бўйича Мувофиқлаштирувчи Кэнгашнинг ишчи органи этиб белгилансин.

Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги 2002 йилнинг 1 августига қадар йирик хорижий ва маҳаллий компьютер ҳамда ахборот компаниялари билан биргаликда Компьютер ва ахборот технологияларини ривожлантириш ҳамда жорий этиш марказини ташкил қилсин.

Почта ва телекоммуникацияларни ривожлантиришни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш бюджетдан ташқари жамғармасининг номи Ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш бюджетдан ташқари жамғармаси деб ўзгартирилсин.

Бюджетдан ташқари жамғармага маълумот узатиш тармоқлари ва ахборот технологияларини ривожлантириш соҳасидаги устувор лойиҳалари ва илмий-тадқиқот ишларини маблағ билан таъминлаш вазифаси юклансин.

Тошкент электротехника алоқа институти Тошкент ахборот технологиялари университетида айлантирилсин.

2002-2003 ўқув йилидан бошлаб Тошкент ахборот технологиялари университетида дастурий маҳсулотлар ишлаб чиқиш, тармоқ технологиялари, кўчма радиотелефон алоқаси, электрон тижорат ва ахборот хавфсизлиги соҳалари бўйича мутахассислар тайёрланиши назарда тутилсин.

2006 йилнинг 1 январигача бўлган муддатга:

республикага олиб келинаётган компьютер маълумотларини узатиш тармоқларини барпо этишга мўлжалланган асбоб-ускуналар, компьютер техникаси ва унга бутловчи буюмлар, шунингдек дастурий воситалар божхона тўловларини (божхона расмийлаштириши учун йиғим бундан мустасно) тўлашдан;

компьютер ва ахборот технологияларига ўқитиш бўйича хизматлар, дастурий воситаларни сотиш, шунингдек уларга сервис хизматлари кўрсатиш кўшилган қиймат солиғидан озод этилсин.

Наманган шаҳрида 2016 йилнинг якуни билан шаҳар бўйича курсатилган хизматлар ҳажми 2015 йил 31 879 791,3 млн сум ташкил етган бўлса 2016 йил 3 911 962 ,7 млн сумга ўсди. 2015 йилга нисбати 116% ташкил етди. Шу жумладан кишлоқ жойларда 978 435,8 млн сумни ташкил етган. Бундан Алоқа ва ахборотлаштириш хизмати соҳаси 2015 йил 263 847,6 млн сумни 2016 йилда еса 309 773,2 млн сумга етди. Бу еса ўтган йилга нисбатан 108,2% ўсди. Компьютер маиший товарларни таъмирлаш хизмати 2015 йилда 127 541,9 млн сум ташкил етган бўлса бу курсаткич 2016 йилда 154 501 млн сумга етиб бу курсаткич еса ўтган йилга нисбати 115,6% ташкил етган. Кишлоқ жойларда компьютер маиший товарларни таъмирлаш хизмати 54 234,3 млн сумни ташкил етади. (жадвал 2.2.1)

2.2.1 (жадвал)

Наманган шаҳрида 2016 йилнинг январь-декабрь ойлари якуни билан кўрсатилган хизматлар ҳажми				
				<i>млн. сўмда</i>
	Жами			шу жумладан кишлоқ жойларда
	2015 йил	2016 йил	%	
Вилоят бўйича	3187791,3	3911962,7	116,0	978435,8
Алоқа ва ахборотлаштириш хизмати	263847,6	309773,2	108,2	812,1
Молия ва банк хизматлари	245805,6	307364,2	123,6	83184,4

Транспорт ва алоқа хизмати	630701,2	766479,1	118,8	164358,4
шундан: автотранспорт хизмати	586033,5	712165,3	118,8	147386,2
Яшаш ва умумовқатланиш хизмати	64540,5	77883,8	115,3	19479,5
Савдо хизмати	1099256,1	1385034,4	117,6	423082,3
Кўчмас мулк билан боғлиқ хизмат	111262,3	139328,7	118,8	10567,9
Таълим хизмати	130458,0	151150,2	102,5	37391,4
Соғлиқни сақлаш хизмати	65374,7	74929,1	107,9	17962,2
Ижара хизмати	76876,9	93834,0	115,8	24236,2
Компьютер маиший товарларни таъмирлаш хизмати	127541,9	154501,0	115,6	54234,3
Бошқа гуруҳларга киритилмаган бошқа шахсий хизматлар	256257,2	319331,2	114,6	112501,5
Меъморчилик, муҳандислик изланишлари, техник синовлар ва таҳлил соҳасидаги хизматлар	23358,7	28036,7	113,9	2949,6
Бошқа хизматлар	92510,5	104317,0	106,7	27675,9

Наманган шаҳрида ахборот-коммуникация технологияларини янада ривожлантириш ва фойдаланиш самарадорлигини ошириш юзасидан амалга оширилган ишлар оширилди.

Вилоят ҳокимлиги марказий аппарати ходимлари **100 фоиз**, шаҳар ва туман ҳокимликлари **95,6 фоизи** компьютер техникаси билан таъминланган бўлиб, ички компьютер тармоқларининг яратилганлик даражаси **90,0 фоизни** ташкил этади.

Наманган вилоятида фаолият кўрсатаётган кадрлар тўғрисида электрон маълумотлар банкини шакллантириш мақсадида “Cadry 5L” ҳамда “Мукофотлаш” ахборот тизимлари Вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларида жорий этилди ва кадр базаси ҳамда вилоят бўйича давлат мукофотларига эга шахсларнинг электрон базалари шакллантирилди.

Шунингдек, ўрта-махсус касб-хунар таълими талабаларининг электрон базаси, вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларида қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ягона электрон базаси шакллантирилган.

Шаҳар ва туман ҳокимликларида 151 та ходимлар электрон почта (ходимлар сонига нисбатан 83,3 фоиз), шу жумладан 74 та электрон рақамли имзо (33,9 фоиз) калитлари билан таъминланган.

Вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларида 114 та ишчи ўринли “Е-Нужат” дастури ўрнатилиб, 2016 йил май ойидан бошлаб ҳужжат алмашинуви йўлга қўйилди, юндан ташқари ҳар бир ҳокимликда жами 14 та ишчи ўринли “Е-хат” химояланган электрон почта тизими ўрнатилди ҳамда ушбу тизим орқали ўзаро расмий ёзишмалар амалга ошириш бошланди.

2016 йил март-апрель ойлари давомида фермерларга хизмат кўрсатувчи корхоналарга “Агроиктисодиёт” ахборот тизими жорий этилди. Жумладан “Қишлоқхўжаликкимё” шахобчаларига – 41 та ноутбук ва Вилоят нефтебаза корхоналари шахобчаларига - 67 та планшет сотиб олинди жами 108 та шахобчага “Агроиктисодиёт” ахборот тизими дастури ўрнатилди. Барчаси интернет тизими билан таъминланди.

Вилоят солиқ бошқармаси, банк шахобчалари ва 41 та бозорларга “Бозор” ахборот мониторинг тизими ишлатилди. Вилоят “Пахтасаноат” бирлашмаси ва унинг барча қуйи тизимларида (пахта заводлар, пахта пунктлари) ҳамда вилоят ва туманлар ҳокимликларида “Пахта” ахборот тизими 100 фоиз жорий этилиб, вилоят ва туман ҳокимлари, шунингдек вилоят пахта штабида онлайн режимда қабул қилинган пахта хом ашёси бўйича маълумотларни кўриш имконияти яратилди. 2016 йилдан бошлаб ғалла ўрим теримини назорат қилиш учун “AUTOGRAPH” ахборот тизими жорий этилди. Ушбу тизим орқали вилоятдаги комбайнларга ўрнатилган GPS

орқали ғалла териш жараёнини, босиб ўтган масофасини ва дала майдонини онлайн равишда кўриб туриш имкони яратилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 256-сон қарори талабларига мувофиқ вилоят ҳокимлигининг расмий веб-сайти янгитдан дизайни ишлаб чиқилиб ва www.namangan.uz домен номи билан ишга туширилди. У орқали 2016 йил август ойидан бошлаб базавий 12 та интерактив давлат хизматлари, шунингдек қўшимча 3 та интерактив давлат хизматлари кўрсатилиши йўлга қўйилди.

Вилоят компьютерлаштириш маркази билан Уйчи туман ҳокимлиги ва Наманган вилояти “Наманганпахтасаноат” ҳудудий акционерлик бирлашмаси ўз веб-сайтларини яратиш мақсадида, домен ва хостинг олиш учун шартнома имзолади. Ҳозирги кунда Уйчи туман ҳокимлигининг расмий веб-сайти www.uychi.uz ҳамда “Пахтасаноат” бирлашмаси учун яратилган www.nampraxta.uz Интернет тармоғига жойлаштирилди. Ўзбекистон журналистлари ижодий уюшмаси вилоят бўлими ҳамда вилоят Матбуот ва ахборотлаштириш бошқармаси билан веб-портал яратиш бўйича портал лойиҳалари ишлаб чиқилди.

Наманган шаҳрида аҳолига бир жойдан барча давлат хизматларини кўрсатиш ҳамда қулайликлар яратиш мақсадида “Ягона ойна маркази” ташкил этилган. Ягона ойна марказида бугунги кунга келиб 10 та ташкилотларнинг 31 дан ортиқ давлат хизматлари йўлга қўйилди ва бу хизматлар бўйича ўтган даврда 3443 нафар фуқароларнинг мурожаатлари қайд этилди.

Вилоятдаги 20 та бошқарма ва идораларда компьютер тармоқлари тўлиқ ишга туширилди ва идоравий электрон хужжат айланиши тизими йўлга қўйилди. Шу билан бирга, “Е-хат” тизимига уланадиган вилоятдаги 162 та ташкилот ва идораларни руйхати тасдиқланиб, ҳозирги кунга қадар 140 та Вилоят бошқармалари ва ташкилотлар ушбу тизимга уланди ва бу борада ишлар давом эттирилмоқда.

Ягона интерактив давлат хизматлари порталида вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликлари учун алоҳида кабинетлар очилди ва ушбу орқали электрон мурожжатлар қабул қилиш йўлга қўйилди. Шунингдек, турар жой ва коммунал хўжалиги соҳаси бўйича E-kommunal порталига Наманган вилояти ҳокимлигини уланиб, шахсий кабинети орқали электрон мурожаатларни қабул қилиш ишлари йўлга қўйилди ҳамда келиб тушган аризалар тегишли тартибда кўриб чиқилмоқда. Шу билан бирга, Наманган шаҳар турар-жой фондига оид тегишли маълумотлар базаси шакллантирилмоқда.

Вилоятдаги барча 761 та МФЙ, 98 та ҚФЙ ва 13 та ШФЙларни ягона тизимга улаш, улар ўртасида электрон хужжат айланиши тизимини йўлга қўйиш мақсадида инвентаризация ўтказилди ва “Маҳалла” ахборот тизимини жорий этиш бўйича маълумотлар базаси шакллантирилмоқда.

Жумладан Наманган шаҳрида ҳам 6 та провайдер ва 40 та Интернет кафелари фаолият курсатмоқда. Хозирги кунда Наманганда Интернет фойдаланувчилар сони Мобил Интернет кушганимизда қарийб 700 мингдан утди. 900 дан зиёд давлат бошқаруви органи, 1200 га яқин хужалик юритувчи субъект Интернет тармогига улунган. Бу олиб борилаётган ишлар Наманган шаҳрида компьютерлаштириш ва ахборот коммуникация технологияларни ривожланиши килинган ишлар курсаткичлари еди.

2.3 “Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхонасининг компютерларни таъмирлаш хизмати

Наманган шаҳар Ҳокимлиги ҳузуридаги «Тадбиркорлик субъектларини руйхатдан утказиш инспекцияси» томонидан 2015 йил 19 январда Реестр 07622-сон Билан руйхатга олинган **“Оргтехника Камера Техсервис”**

хусусий корхонаси таъсисчиси Ахмаджанов Ориф Хабибуллаевич томонидан 2015-йил 19 январдаги 1-сон қарори билан тасдиқланган.

“Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхонаси бозорни зарур хизматлар ва моллар билан тулдириш, аҳолини ишга жойлаштириш учун янги имкониятлар яратиш, Фан-техника тараққиёти ютуқларини жорий қилиш ва бошқалар корхонанинг асосий мақсадлари ҳисобланади.

Корхонанинг асосий фаолият турлари қуйидагиларни ташкил этади.

- компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш техник хизмат қурсатиш ва Интернет тармоғидан фойдаланиш бўйича турли хизматлар қурсатиш.

- қўзғатув камераларини ўрнатиш соғлаш ва уларга техник хизматлар қурсатиш.

- Уяли алоқа компанияларга алоқа сим карталарини сотиш тарқатишда ҳамда ўланишда воситачилик хизматлари қурсатиш уяли ва бошқа телефонларига нақд пул туловларини қабул қилиш шаҳобчалари ташкил этиш ҳамда уларни фаолиятини юритиш.

-Ўлгуржи ва чакана савдо, савдо-харид, тижорат ва воситачилик ишлари Экспорт-импорт амалиётлари билан шугулланиш.

**“Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхона баланс
қурсатқичлари**

(Жадвал 2.3.1)

Қурсатқичлар номи	Сатр коди	2016 йил
Актив		
Жорий активлар		
Товар-моддий захиралари, жами (сатр.150+160+170+180)	140	12558
Ишлаб чиқариш захиралари (1000, 1100, 1500, 1600)	150	12558

Дебиторлар, жами (сатр. 220+240+250+260+270+280+290+300+310)	210	87741,8
Харидор ва буюртмачиларнинг қарзи (4000 дан 4900 нинг айирмаси)	220	299,8
Таъсисчиларнинг устав капиталига улушлар бўйича қарзи (4600)	290	87442
Пул маблағлари, жами (сатр.330+340+350+360), шу жумладан:	320	2555,5
Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағлари (5100)	340	2555,5
II бўлим бўйича жами (сатр. 140+190+200+210+320+370+380)	390	102855,3
Баланс активи бўйича жами (сатр.130+390)	400	102855,3
Пассив		
Уз маблағлари манбалари		
Устав капитали (8300)	410	100000
Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар) (8700)	450	1091,23
I бўлим бўйича жами (сатр.410+420+430- 440+450+460+470)	480	101091,23
Жорий мажбуриятлар, жами (сатр.610+630+640+650+660+670+680+690+700+710+ +720+730+740+750+760)	600	1764,07
Бюджетга тўловлар бўйича қарз (6400)	680	447,99
Суғурталар бўйича қарз (6510)	690	41,98
Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарз (6520)	700	135,34
Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича қарз (6700)	720	1138,76
II бўлим бўйича жами (сатр.490+600)	770	1764,07
Баланс пассиви бўйича жами (сатр.480+770)	780	102855,3

“Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхонанинг 2016 йилги
молиявий натижалари

(жадвал 2.3.2)

	Сатр	Ҳисобот даврида
--	-------------	------------------------

Курсаткичлар номи	коди	Даромадлар (фойда)	Харажатлар (зарарлар)
1	2	3	4
Маҳсулот (товар, иш ва хизмат) ларни сотишдан соф тушум	010	17645	X
Сотилган маҳсулот (товар, иш ва хизмат) ларнинг таннари	020	X	6399,54
Маҳсулот (товар, иш ва хизмат) ларни сотишнинг ялпи фойдаси (зарари) (сатр.010-020)	030	11245,46	0
Давр харажатлари, жами (сатр.050+060+070+080), шу жумладан:	040	X	9275,97
Сотиш харажатлари	050	X	
Маъмурий харажатлар	060	X	8350,27
Бошқа операцион харажатлар	070	X	925,7
Ҳисобот даврининг солиқ солинадиган фойдадан келгусида чегириладиган харажатлари	080	X	
Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари	090		X
Асосий фаолиятнинг фойдаси (зарари) (сатр. 030-040+090)	100	1969,49	0
Молиявий фаолиятнинг даромадлари, жами (сатр.120+130+140+150+160), шу жумладан:	110	0,00	X
Дивидендлар шаклидаги даромадлар	120		X
Фоизлар шаклидаги даромадлар	130		X
Молиявий ижарадан даромадлар	140		X
Валюта курси фарқидан даромадлар	150		X
Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари	160		X
Молиявий фаолият бўйича харажатлар (сатр.180+190+200+210), шу жумладан:	170	X	0,00
Фоизлар шаклидаги харажатлар	180		
Молиявий ижара бўйича фоизлар шаклидаги харажатлар	190	X	
Валюта курси фарқидан зарарлар	200	X	
Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар	210	X	
Умумхўжалик фаолиятининг фойдаси (зарари) (сатр.100+110-170)	220	1969,49	0
Фавқулоддаги фойда ва зарарлар	230		
Фойда солиғини тўлагунга қадар фойда (зарар) (сатр.220+/-230)	240	1969,49	0
Фойда солиғи	250	X	878,26
Фойдадан бошқа солиқлар ва бошқа	260	X	

мажбурий тўловлар			
Ҳисобот даврининг соф фойдаси (зарари) (сатр.240-250-260)	270	1091,23	0

**“Оргтехника Камера Техсервис” хусусий корхонанинг 2016 йилги
Бюджетга туловлари**

(жадвал 2.3.3)

Курсаткичлар номи	Сат р код и	Ҳисобот даври учун хисоб- китоб буйича туланади	Ҳисобот даври учун хисоб- китоб буйича хисобланганд ан хакикатда тулангани
Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи	290	357,32	294,59
шу жумладан: шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига ажратмалар	291	42,04	37,91
Ягона солиқ тўлови	370	878,26	793
Бошқа солиқлар	400	484,88	442,9
Ягона ижтимоий тўлов	440	1423,34	1288
Жами бюджетга тўловлар суммаси (280 дан 470 сатргача 291 сатрдан ташқари)	480	3143,8	2818,49

Хозирги кунда Хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида республикамизда 13 та асосий турлар буйича иш олиб борилаётган булса ҳар бир сервис соҳасида турли хил муаммоларга дуч келинмоқда.

Айниқса ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш техник хизмат курсатиш ва Интернет тармогидан фойдаланиш буйича турли

хизматлар курсатиш соҳасида ҳам етарли муаммолар ва камчиликлар мавжуд. Бу муаммоларга қуйидагиларни мисол тариқасида курсатиб утаман.

- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш тугрисида ахборот ресурс марказларида адабиёт ва дарсликлар мавжуд эмаслиги.

- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш бўйича курс ёки малака ошириш уқув курслари мавжудмаслиги.

- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлашда барса еhtiёт қисмлари ва асбоб усқуналар хориждан импорт тарзда етиб келиши бу еса таъмирлаш хизматида тан нарх ошиб кетишини таъсири.

- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникалари республикамизда барча турларини ишлаб чиқарувчи корхоналар йуқлиги

- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлашда хизмат курсатиш шахобчалари аҳолини талабини қондирмаслиги бунинг сабаби малакали усталар қамлиги.

3.1 Наманган шаҳарида компьютер хизматларини истикболлари

Хизматлар соҳаси корхоналари фаолиятини балансли ривожлантириш ва диверсификациялашни та’минлаш, улар курсатадиган хизматларнинг рақобат бардошлилиги ва сифатини ошириш мақсадида 2016 йил Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг **“2016 - 2020 йилларда**

ХИЗМАТЛАР СОХАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДАСТУРИ ТУГРИСИДА” Карори қабул қилинди.

Маъмур қарорда қуйидагилар 2016-2020 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришдаги устувор йўналишлар ва вазифалар ҳисоблансин:

хизматлар соҳасини ривожлантириш ҳисобига ялпи ички маҳсулотни қўпайтириш, унинг республика иқтисодиётидаги улушини 48,7 фоизгача етказиш;

2020 йилга борибқикшлок жойларда хизматларни 1,8 бараварга устириш;

муҳандислик-коммуникация, йул-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш, тармоқларда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий етиш ҳисобига хизматлар соҳасини, таркибий узгартиришларни жадал ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш;

рақобат муҳитини шакллантириш, кичик ва хусусий тадбирқорлик субъектларини ривожлантиришга қўмақлашиш;

турли инновация хизматларини, янги алоқа воситаларини қенгайтириш;

аҳолининг телекоммуникация тармоқларидан фойдаланиш техник имқониятларини та’минлаш, улар асосида сифатли хизматлар қўрсатиш, телефон алоқаси ва телевидениенинг рақамли тизимларига тулик утиш, 2020 йилга бориб алоқа ва ахборотлаштиришнинг республика иқтисодиётидаги улушини 2,5 фоизгача етказиш;

енг янги электрон, тулов технологияларини жорий етган ҳолда молия хизматларини ривожлантириш;

соғлиқни сақлаш соҳасида юқори технологияли хизматларни янада ривожлантириш.

2020 йилга қадар алоқа ва ахборотлаштириш, телекоммуникацион хизматларини 2,3 мартага, шу жумладан қишлок жойларда 49,3 мартага ошириш қўзда тутилган.

1 йилда 640 мингтага яқин катта ҳажмли босма қоғозларни нашр қилиш, қўл ёзмаларни таҳрир қилишда, дизайн хизматлари билан бирга, уларни модернизация қилиш, шунингдек муқовалаш ва дизайн сифатини яхшилаш орқали нашриёт хизматларини ошириш.

Алоқа ва ахборотлаштириш хизматларни, айниқса қишлоқ жойларда янада ривожлантириш мақсадида таклифлар ишлаб чиқиш.

Амалга оширилган ишлар тўғрисида ҳар чоракнинг 5-санасига қадар вилоят ҳокимлигига маълумот киритиш.

2016 йилда белгиланган ишларни амалга ошириш натижасида вилоятда алоқа ва ахборотлаштириш хизматларини 117,1 фоизга, қишлоқ жойларида 1675,9 фоизга ўсишини таъминлаш.

Жумладан, алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари йўналишдаги жами 5 объектлар шундан, қишлоқ жойларида компьютер дастурлаштириш, маслаҳат бериш ва бошқа ёрдамчи хизматлар йўналишда – 5 та объектлар ташкил этиш.

Мобил алоқа хизмати фойдаланувчилари сонини 1321,6 мингта, шундан қишлоқ жойларида 529,8 минг абонентга етказишни қуйидагилар орқали:

-“Узмобиайл” миллий операторининг 105 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 58 та база станцияларини;

-“COSCOM” операторининг 52 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 32 та база станцияларини;

-“UNITEL” операторининг 12 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 5 та база станцияларини ўрнатиш эвазига таъминлаш.

NGN технологияси асосида телефон тармоғининг коммутация қурилмаларини модернизация қилиш ва кэнгайтириш мақсадида 960 та, жумладан қишлоқ жойларида 560 та рақам ўрнатиш.

- 140 км, шу жумладан 110 км қишлоқ жойларида оптик толали алоқа линияларини қуриш.

2017 йилда белгиланган ишларни амалга ошириш натижасида вилоятда алоқа ва ахборотлаштириш хизматларини 117,6 фоизга, қишлоқ жойларида 129,9 фоизгача ўсишини таъминлаш.

Жумладан, алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари йўналишдаги жами 48 объектлар шундан, нашриётчилик йўналишда – 11 та, кино-видеофильмлар, телевизион дастурлар, фонограммалар ва мусикали ёзувларни ишлаб чиқариш йўналишда – 7 та, дастурлар яратиш бўйича фаолият ва телекўрсатув ва радиоёшиттириш – 3 та, Алоқа йўналишда – 12 та, компьютер дастурлаштириш, маслаҳат бериш ва бошқа ёрдамчи хизматлар йўналишда – 9 та, ахборот хизмати кўрсатиш соҳасида – 6 та объектлар ташкил этиш.

Рақамли телевидения қамровини 100% га етказиш мақсадида 3 та рақамли телеузаткич ўрнатиш;

Мобил алоқа хизмати фойдаланувчилари сонини 1356,8 мингта, шундан қишлоқ жойларида 564,2 минг абонентга етказишни қуйидагилар орқали:

-“Узмобиайл” миллий операторининг 195 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 137 та база станцияларини;

-“COSCOM” операторининг 8 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 6 та база станцияларини;

-“UNITEL” операторининг 13 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 4 та база станцияларини ўрнатиш эвазига таъминлаш.

NGN технологияси асосида телефон тармоғининг коммутация қурилмаларини модернизация қилиш ва кэнгайтириш мақсадида 2816 та, жумладан қишлоқ жойларида 1724 та рақам ўрнатиш.

- 208,0 км, шу жумладан 150,0 км қишлоқ жойларида оптик толали алоқа линияларини қуриш. 2018 йилда белгиланган ишларни амалга ошириш натижасида вилоятда алоқа ва ахборотлаштириш хизматларини 118,1 фоизга, қишлоқ жойларида 130,1 фоизгача ўсишини таъминлаш.

Жумладан, алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари йўналишдаги жами 64 объектлар шундан, нашриётчилик йўналишда – 12 та, кино-видеофильмлар, телевизион дастурлар, фонограммалар ва мусикали ёзувларни ишлаб чиқариш йўналишда – 10 та, дастурлар яратиш бўйича фаолият ва телекўрсатув ва радиоёшиттириш шаҳобчалар йўналишида – 5 та, алоқа йўналишда – 13 та, компьютер дастурлаштириш, маслаҳат бериш ва бошқа

ёрдамчи хизматлар йўналишда – 14 та, ахборот хизмати кўрсатиш соҳасида – 10 та объектлар ташкил этиш.

Мобил алоқа хизмати фойдаланувчилари сонини 1421,8 мингга, шундан қишлоқ жойларида 498,2 минг абонентга етказишни қуйидагилар орқали:

-“COSCOM” операторининг 65 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 40 та база станцияларини;

-“UNITEL” операторининг 18 та база, шу жумладан қишлоқ жойларида 6 та база станцияларини ўрнатиш эвазига таъминлаш.

Компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлаш хизматлари. 2020 га қадар компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлашни 2,2 мартага, қишлоқ жойларда 3,1 мартага ошириш. ошириш.

2020 йилда компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлаш хизматини 118,4%га (қишлоқ жойларда – 125,3%га) етказиш.

Жумладан жами 124 та янги объектлар (қишлоқ жойларда – 112 та) шундан, пойафзал ва чарм буюмларни таъмирлаш – 38 та, маиший техникаларни таъмирлаш устахоналари – 41 та, компьютерларни ва алоқа ускуналарини таъмирлаш - 29 та, соатлар ва заргарлик буюмларини таъмирлаш – 16 та хизмат кўрсатиш объектларини ташкил этиш.

2017 йилда қилиниши режалаштирилган ишлар тугрисида

Ўзбекистон Республикаси алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси билан келишилган ҳамда вилоят ҳокими томонидан тасдиқланган 2017 йилда Наманган вилоятида ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш ва ривожлантириш бўйича амалга оширилиши режалаштирилган лойиҳалар қуйидагилар

2017 йил 2-чорак якунига қадар вилоят бўйича янги қурилаётган Намунавий уй-жойлар қурилиши бўйича автоматлаштирилган мониторинг тизимини яратиш;

3-чорак якунига қадар автомобил йўлларини таъмирлаш мониторингини юритиш ахборот тизимини жорий этиш;

3-чорак якунига қадар комплекс таркибидаги ташкилотларда Ишлаб чиқариш жараёнларини автоматлаштириш бўйича ахборот тизими (ERP/CRM/ECM тизимлари(1C, Sharepoint) жорий этиш;

2 чорак якунига қадар 15 та комплекс таркибидаги ташкилот ва корхоналарда корпоратив ва локал тармоқларни ташкил этиш ҳамда техник қўллаб-қувватлаш ишларини амалга ошириш.

Компьютер тармоқлари 100 фоиз ишчи ҳолатга етказилган ташкилот ва идораларда 1-2 чорак якунига қадар такомиллаштирилган янги E-hujjat электрон ҳужжат айланиши тизимини жорий этиш ва техник қўллаб-қувватлаш.

2017 йил 1-ярим йил якунига қадар шаҳар ва туман ҳокимликларида компьютер техникаси билан таъминланганлик даражасини 100 фоизга етказиш.

Шунингдек, вилоятдаги барча 700 дан ортиқ МФЙ ва ҚФЙларни ягона тизимга улаш, улар ўртасида электрон ҳужжат айланиши тизимини йўлга қўйиш мақсадида “Маҳалла” ахборот тизими ишлаб чиқилмоқда ва ушбу бўйича маълумотлар базаси шакллантирилмоқда.

Ўзбекистон Телеком вилоят бошқармаси Наманган шаҳар филиали Маркетинг фаолиятини ривожлантириш бўйича тадбирлари режасида қуйидагиларни ҳисобга олиш тавсия этилади.

- Мижозларга қулайликлар яратиш мақсадида хизматларга уланиш бўйича онлайн тизими орқали ариза беришни жорий этиш ва такомиллаштириш ;
- Ўзбектелеком АК нинг барча савдо ва хизмат курсатиш шаҳобчаларида (телефония, мобил алоқа, интернет, телевидения, хостинг VPN ва бошқа) хизмат турлари сотилишини Наманган шаҳрида босқичма босқич жорий этиш ;

- Наманган шаҳар филиалларда маркетинг фаоллигини ошириш, mijozлар талаб ва ehtiёжларини жойга чиққан ҳолда урганиш ҳамда маҳаллаларда учрашувлар утказиш ;
- Хизматлар сифати ва ҳажмини ошириш ҳамда янги уланган mijozларга қулайликлар яратиш мақсадида реклама кампаниялари акцияларини ташкил этиш ;
- Шаҳарда алоқа линияси етиб бормаган манзилларни аниқлаш, талаб ва таклифларни урганиш ҳамда ҳудудларни хизматлар билан қамраб олиш бўйича Компанияга маълумот ва таклифлар киритиш ;
- Ходимларнинг хизмат курсатиш маданиятини ошириш бўйича қайта алоқа ва суровномалар орқали билимини таҳлил қилиш ва маълумот киритиб бориш ;
- Mijozлар билан тугридан тугри алоқада бўлувчи ходимларнинг билим ва қуникмаларини мунтазам баҳолаб бориш ;
- Компания томонидан курсатиладиган хизматларга уланиш, хизмат сифати ва бошқа муҳожатлар бўйича mijozлардан қелиб тушган аризаларни биллинг тизимида масъул ходимга юбориш ҳамда ижобий ҳал қилинишини назоратга олишни ташкиллаштириш ;
- Савдо ва хизмат курсатиш офисларида касса мавжуд бўлмаган жойларни аниқлаш ва электрон тулов тизими туловларни қабул қилиш киоскаси ни жорий қилиш ;
- Курсатилаётган хизматлар бўйича абонент ҳисобдаги маблағи трафик қолдиги амалдаги тариф режаси ва бошқа маълумотларни тезқор ва қулай олиш мақсадида мобил илова дастурини яратиш ;
- Қелиб тушаётган қунгироклар бўйича тезқорлик билан тармоқдаги билан мавжуд муаммони аниқлаш мақсадида Call-маркази ва техник қуллаб қувватлаш ходимларига дастурий таъминотдан фойдаланиш имқониятини яратиш ;
- Компания томонидан янги истеъмолчиларни жалб этиш ва телекоммуникация хизматларидан фойдаланаётган mijozлар талабларини

инобатга олган холда интернет каналлари тезлигини боскичма-боскич ошириб бориш ;

- Шахар аҳолиси ва ташкилотлари орасида Интернет хизматига уланиш имконияти мавжуд потенциал абонентларни урганиб чиқиш ва кенг полосали хизматлар турини таклиф қилиш ;
- Реклама фаолиятини кучайтириш.
- ОАВ орқали рекламалар бериб бориш
- кургазмали реклама ва эълонлар буклетларини тарқатиш
- Бизнес абонентлар руйхатини шакллантириб бориш ва бошқалар

3.2 Шахарда Интернет хизмати ривожланиши

Интернет тушунчаси. Интернет бу ягона стандарт асосида фаолият кўрсатувчи жахон глобал компьютер тармоғидир. Унинг номи икки хил талқин қилинади, яъни “Интернатионал Нетворк” – халқаро тармоқ ва “Интерсоннестед нетворкс” «тармоқлараро» деган маънони англатади. У мащаллий (локал) компьютер тармоқларни бирлаштирувчи ахборот тизими бўлиб, ўзининг алохида ахборот майдонига ега бўлган виртуал тўпламдан ташкил топади.

Ўзбекистон Республикасида интернет ривожини бевосита мамлакат тараққиёти билан узвий боғланади. У ўзида замонавий давлат ва аҳоли турмуш тарзига хос барча босқичларни акс еттиради. Ўзбекистонда Интернет ривожини қуйидаги асосий даврларга бўлиш мумкин:

1990-йиллар боши. УУСП маълумотлар узатиш тизимида электрон почта орқали маълумот алмашиш имкони пайдо бўлди. Фойдаланувчилар аналог модемлар ёрдамида Москвага ёки бошқа шаҳарлараро қўнғироқни амалга ошира бошладилар. Маълумотлар узатиш тезлиги 1200-2400 бод (бит/с)ни ташкил қилган.

1992-1995 йилларда УУСП мащаллий провайдери фаолиятини бошлаган. У томонидан кўрсатилаётган хизматлар тезлиги 9600-14400 бод (бит/с)ни ташкил қилган. Шундан сўнг БСС (Бизнес Алоқалар Маркази), ССС ва ПЕРДСА (Силк.орг) провайдерлари ташкил этилган. СОНЕТ электрон тижорат тармоқларига уланиш бошланган.

ФидоНет матнли маълумотларни жўнатиш глобал тармоғи ишга тушди. Релсом – илк электрон почта тармоғи ишга тушди. Маълумот узатиш тезлиги 9600 дан 14400 бодгача бўлган аналог модемлар орқали Интернет тармоғига уланиш имконияти туғилди. Мазкур хизматлар Найтов, БСС ҳамда Силкнет (ПЕРДСА) провайдерлари томонидан кўрсатилган. 1995 йил 29 апрелда «УЗ»доменига асос солинди. Ўзбекистон Республикаси Марказий Банкнинг маълумотларини банклараро узатиш тармоғига асос солинди.

1996 йил. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мащкамаси шузурда БМТнинг Ўзбекистонда Интернетни ривожлантириш лойищаси ташкил

етилди. Кейинчалик бу УзНет номи билан танилган. Телекоммуникация бозорида УзПАК компанияси фаолиятини бошлади.

1997-1999 йиллар. Интернетнинг мисли кўрилмаган ривожланиш даври. Щар бир провайдер халқаро Интернет тармоғида ўзининг мустақил каналига ега бўлди. Баъзи бирларида Москвага қадар модемлари, бошқаларида асинхрон спутник каналлари мавжуд бўлган. Ўзбекистоннинг илмий-таълим тармоғи УзСсиНет фаолиятини бошлади. Янги интернет провайдерлари ташкил етилди. Интернетдан бир соат фойдаланиш баъсоси 600 сўм (шу даврда Марказий банк курси бўйича бу ўртача 4 долларга тенг маблағ) бўлган. Муайян йўналишлар бўйича технологиялар аналогдан рақамли шаклга ўта бошлади. Найтов щамда УзНет провайдерлари фақатгина юридик шахслар учун рақамли модемлар орқали Интернет хизматларини кўрсата бошлади. Интернетдан фойдаланиш тарифларини трафикка биноан белгилаш амалиёти бошланди. Интернет тармоғи орқали овозли алоқа ўрнатиш тажрибаси қўлланди. Саркор Телесом провайдери Радио Етщернет симсиз тармоқ технологиясини жорий қилди. Транс-Осиё-Европа (ТАЕ) оптик алоқа маълумотлар узатиш тармоғидан фойдаланила бошланди.

1999 йил. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мащкамасининг №52-сон қарори имзоланди. қарорга мувофиқ халқаро маълумотлар узатиш, шунингдек Интернет тармоғига уланиш ЎзААА дан халқаро тармоққа чиқишга шуқуқ берувчи лицензияни олиб, Ўзбекистон Республикаси маълумотларни узатиш тармоқлари операторлари (провайдерлари)нинг республика ва халқаро компьютер тармоқларидан, шу жумладан Интернетдан фақат «УзПАК» маълумотларни узатиш давлат тармоғини ривожлантириш ва ундан фойдаланиш қорхонасининг ва Маълумотларни узатиш миллий тармоғининг техник воситалари орқали фойдаланишига оид белгиланган тартиб белгиланди. “Искра” шуқумат алоқа тармоғи ва бошқа бир қатор маълумотлар узатиш воситалари орқали халқаро тармоққа чиқиш тўхтатилди. УзНет ускуналари, тармоғи ва ходимлар УЗПАК бошқарувига ўтказилди. Барча провайдерларга тармоқларини УЗПАК тармоғига бирлаштириш тавсия қилинди. Провайдерлар фаолиятининг қуйидаги

жадвали оммалаштирилди: барча трафик шахсий ёки сотиб олинган каналлар орқали ўтказилган, УзПАК каналидан (одатда бу 33600 бод (бит/с)ли аналог модем бўлган) захира сифатида фойдаланилган. Ўша маънада УзПАК хизматлари нархи бошқа провайдерларникидан юқори бўлган. Шундай бўлса ҳам, асинхрон алоқа фойдаланувчилари сони ўсиб борган.

1999-2000 йиллар. БМТнинг Ўзбекистонда Интернет тармоғини ривожлантириш бўйича янги лойиҳаси – УЗБ/99/016 (УзСсиНет) иш бошлади. Бу гал Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси қошида академик тармоқ яратиш бўйича иш бошланди. Интернет бозорида қатор ўзининг мустақил (асосан сунъий йўлдош) каналларига ега бўлган провайдерлар фаолияти кузатилди. Илк Сиссо тармоқ академияси ишга тушди.

2001-2002 йиллар. Ташқи Интернет каналларининг ўтказувчанлик салоҳияти 8,5 Мбит/с. дан 18 Мбит/с.гача ошди. Саркор Телеком илк маротаба ТАСЕ орқали Чина Телесомга уланди. ДиалУп хизматлари учун нархларнинг кескин пасайиши кузатилди. “Найтов Интернет” бизнеси Бузтон компаниясига ўтди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маъкамасининг “Халқаро компьютер тармоқларидан фойдаланишни марказлаштиришдан чиқариш тўғрисида”ги 352-сон қарори имзоланди. Унга мувофиқ, Вазирлар Маъкамасининг 52-сонли қарорида қайд этилган, Ўзбекистон Республикаси маълумотларни узатиш тармоқлари операторлари (провайдерлари)нинг республика ва халқаро компьютер тармоқларидан, шу жумладан Интернетдан фақат «УзПАК» маълумотларни узатиш давлат тармоғини ривожлантириш ва ундан фойдаланиш корхонасининг ва Маълумотларни узатиш миллий тармоғининг техник воситалари орқали фойдаланишига оид белгиланган тартиб бекор қилинди. Провайдерлар шали ҳам халқаро алоқага уланишни «Ўзбектелеком» АК орқали амалга оширишлари зарур эди.

2003-2005 йилларда. Ташқи Интернет каналларининг ўтказувчанлик салоҳияти 32 Мбит/с дан 143,1 Мбит/с гача ошди. ДСЛ орқали Интернет тармоғига уланиш ҳам жисмоний, ҳам юридик шахслар ўртасида кенг оммалашди. Провайдерлар ҳудудларда ҳам Интернетга уланиш бўйича

хизматларни кенгайтира бошлашди. Интернет тезлиги 64 Кбит/сек.дан 1 Мбит/с.гача ошди. Ойлик абонент тўлови орқали ДиалУп орқали уланганларга ойлик чексиз тарифлар жорий қилинди. Провайдерлар Салбаск хизматини жорий қилишди. Ўзбекистон мобил алоқа бозорида Россиянинг Вмпелком (Билайн), МЦ, Телиа Сонера компаниялари фаолиятини бошлади. Телекоммуникация бозорида ИП телефония (Платинум сонест, 2Охйген, Бузтон) компаниялари пайдо бўлди.

Ўзбекистон Республикаси шукумат портали – www.gov.uz ташкил етилди. Вазирлар Мащкамасининг 2005 йил 6 октябрдаги 221-сон қарорига мувофиқ, давлат ва жамоат органлари, фуқаролар, мулкчилик шаклларида қатъи назар, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ахборотларга бўлган ештиёжларини щар томонлама қондириш мақсадида Маълумотларни узатиш миллий тармоғининг фаолият кўрсатишини ва уни ривожлантиришни таъминлаш «Ўзбектелеком» АК зиммасига юклатилди. УЗИНФОСОМ маркази еса Ўзбекистоннинг юқори даражали домени(ccТЛД.уз)га администраторлик қилиш шуқуқини кўлга киритди.

УЗ миллий доменини рўйхатга олувчи 6 та регистратор (Томас, БСС, Саркор Телесом, Глобал Студй, ТВ-Информ и Арсенал-Д) фаолият кўрсатмокда эди. Ўзбекистон АТ Ассоциацияси, ЗиёНет ахборот таълим тармоғи, компьютер хуружларига тезкор чоралар кўрувчи «УЗ-СЕРТ» хизмати, Миллий ахборот-кидирув тизими WWW.UZ га асос солинди.

2006-2009 йиллар. Ташқи Интернет каналларининг ўтказувчанлик салохияти 1125 Мбит/с.гача ошди. Биринчи электрон рақамли имзони рўйхатга олиш маркази очилди. Компаниялар ГПРС, 3Г, Wi-MAX технологиялари асосида симсиз Интернет хизматларини кўрсатишни бошладилар. Интернет фойдаланувчилари сони 2 миллиондан ошиб, мобил алоқа фойдаланувчилари 10 миллионга етди. Симус компанияси «УЗ» доменининг миллий регистраторига айланди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Кризисга қарши дастурга киритилган кўшимча инфратузилма объектлари бўйича лойищаларни амалга ошириш чоратадбирлари тўғрисида”ги Пқ-1073-сон қарори асосида 2009 йилгача алоқа ва

телекоммуникация объектларини, хусусан миллий ва шудудий маълумотлар алмашиш тармоқларини ривожлантиришнинг қўшимча чоралари белгилаб олинди. Мобил алоқа оператори «МЦ – Ўзбекистан» мамлакат шудудида 4Г (4-авлод) мобил тармоғини қуриш бўйича лицензияга эга бўлди.

2010-2011 йиллар. Фойдаланувчилар сони 7,378 млн.га ёки аҳоли миқдорига нисбатан 24 % га етди.

Бундан мобил Интернетдан фойдаланувчилар 4,119 млн.ни ташкил қилади. Бундан кўриниб турибдики, кўпчилик Интернетдан фойдаланишда мобил алоқани маъқул кўради.

2010 йилда Ўзбекистонда Интернет фойдаланувчилари сони 3,2 миллионга ошиб, 2002 йил билан солиштирганда ўсиш 23,8 %ни ташкил қилади.

Ўзбекистон Республикасидаги Интернет тармоғининг ривожланиши. Республикамизда миллий Интернет-сегментини ривожлантириш бўйича ишлар ЎзР Вазирлар Маъкамасининг “Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида” 2002 йил 6 июндаги 200-сон қарори билан тасдиқланган “2002-2010 йилларда компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш дастури”га асосан амалга оширилмоқда.

Республика телекоммуникация тизимларини модернизация қилиш ва ривожлантириш бўйича лойишчаларни амалга ошириш натижасида мамлакатимиз аҳолисининг кенг қатламлари учун Интернет хизматларидан фойдаланиш борган-сари энгил бўлиб бормоқда. Шозирги вақтда республикамизда Интернет фойдаланувчиларининг умумий сони 7,3 млн. кишидан ортди, шундан 3,5 млн. киши, яъни 1000та фуқародан 111таси алоқа линиялари орқали Интернетга шахсий компьютерлари орқали уланади. Мобиль Интернет фойдаланувчиларининг сони эса хозирги кунда 3,8 млн. кишини ташкил этади.

Республикамизда АКТни ривожлантиришга бўлган катта эътибор туфайли Интернет тармоғида миллий ресурслар сони йилдан йилга ортмоқда. Хозирги

кунда республикада .УЗ домен зонасида иккинчи даражали домен номларини рўйхатга олиш бўйича 7 та регистраторлар фаолият кўрсатади: Томас, Биллур.сом, Арсенал-Д, Саркор Телесом, ВСС, ТВ-Информ ва Симус.

Миллий ахборот ресурсларини ривожлантириш бўйича Хукумат қарорлари ва чора-тадбирлар режасини амалга ошириш натижасида .УЗ Миллий домен зонасидаги домен номларининг сони йилдан-йилга ортмоқда. Жумладан, 01.01.2011й. шолатиға .УЗ Миллий домен зонасидаги домен номларининг сони 11088 тани ташкил этди, йил бошига нисбатан бўлган ўсиш 16%ни ташкил этди.

Маълумотларни узатиш, жумладан, Интернет тармоғига улаш хизматларни тақдим этувчи хўжалик юритувчи субъектларнинг сони бугунги кунда

982-тани ташкил этади, жамоа фойдаланиш пунктларининг умумий сони еса 1025-тага этди.

Провайдер ва операторларнинг аксарият қисми Тошкент шаҳрида жойлашганлигига қарамай, республикамизнинг бошқа ҳудудлари, айниқса Самарқанд ва Бухоро вилоятларида ҳам провайдер ва операторлар сонининг барқарор ўсиши кузатилмоқда.

Жумладан Наманган шаҳрида ҳам 6 та провайдер ва 40 та Интернет кафелари фаолият курсатмоқда. Ҳозирги кунда Наманганда Интернет фойдаланувчилар сони Мобил Интернет кушганимизда қарийб 700 мингдан утди. 900 дан зиёд давлат бошқаруви органи, 1200 га яқин хўжалик юритувчи субъект Интернет тармоғига улунган.

Ҳозирда асосан 3 та интернет провайдер компаниялар фаолият юритмоқда.(3.2.1 жадвал)

Номи	Манзили	Web саҳифа	Юридик номи	Бренд номи
EAST TELEKOM Наманган филиали	Дустлик кучаси 1А уй	Etc.uz	IST TELEKOM МЧЖ	EAST TELEKOM Наманган филиали
EVO Наманган филиали	Охунбобоев кучаси 96А уй	Evo.uz	Super Imax МЧЖ	EVO Наманган филиали
TPS Наманган вилояти	Дустлик кучаси 1 уй	-	Technoprosist em МЧЖ	TPS Наманган вилояти

3.3 Шахарда умум-урта таълим муассасалари тизимида ахборот-коммуникация технологиялари уқитиш ва ундан фойдаланиш йуллари

Ўзбекистон Республикаси биринчи Президентининг “Жамоат таълим ахборот тармоғини ташкил этиш тўғрисида” ПК-191 сон 2005 йил 28 сентябрда махсус фармони қабул қилинган бўлиб. Мазкур фармонда Ўзбекистон Республикасининг «Ахборотлаштириш тўғрисида»ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида» 2002 йил 30 майдаги ПФ-3080-сонли Фармонига мувофиқ Ўзбекистон вазирликлари ва идоралари, жамоат бирлашмалари томонидан таълим ва ёшларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш соҳасида ахборот-коммуникация технологиялари ҳамда хизматларини ривожлантириш борасида аниқ мақсадга йўналтирилган ишлар олиб борилмоқда. Алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси томонидан Миллий ахборот-излаш тизимини яратиш, ижтимоий-маданий йўналишдаги ахборот ресурсларини шакллантириш чора-тадбирлари амалга оширилмоқда.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан мамлакатнинг барча олий таълим муассасаларини ягона ахборот тизимига бирлаштирган корпоратив компьютер тармоғи ташкил этилиб, ривожлантирилмоқда.

Халқ таълими вазирлиги томонидан умумтаълим мактабларида ўқув компьютер синфларини ташкил қилиш Дастури амалга оширилмоқда.

Кейинги уч йил ичида умумтаълим мактабларидаги шахсий компьютерлар сони 1,11 баравар кўпайиб, 59,4 мингтага етди, коллежлар ва лицейларда уларнинг сони деярли икки баравар ошди. Таълим муассасаларини маълумотлар узатиш миллий тармоғига, шу жумладан Интернетга улаш ишлари амалга оширилмоқда.

«Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан республикада Интернет тармоғига жамоа бўлиб уланиш пунктларини ташкил этиш дастури

амалга оширилмоқда. Мамлакатда интернет-кафелар сони кейинги уч йил мобайнида 20 баравардан ортиқроқ кўпайди ва 493 тага етди.

Шу билан бирга республикада таълим ва ёшлар йўналишидаги ахборот ресурсларини тизимга солувчи ягона ахборот тармоғи мавжуд эмас.

Миллий ижтимоий-сиёсий, илмий-таълим ва маданий-маърифий ахборот ресурсларининг етарлича бойитилмаганлиги, уларнинг ишлашини таъминлашда тизимлиликнинг йўқлиги ёшлар ўртасида хорижий ахборот интернет-сайтлари тарқалишига имконият яратмоқда.

Мана шуларнинг ҳаммаси миллий телекоммуникация тизимида ўқув-таълим, илмий, ёшлар ҳамда болалар муассасалари ва ташкилотлари учун мўлжалланган ахборот материалларини бирлаштирувчи ягона ахборот-ресурс майдончага эга бўлган жамоат таълим ахборот тармоғини шакллантириш заруратини юзага келтирмоқда.

Мамлакат мактаблари, лицейлари, коллежлари ўқувчиларининг, олий таълим муассасалари талабаларининг ахборотга бўлган талаб-эҳтиёжларини ҳар томонлама қондириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш, шунингдек, Интернет тармоғининг миллий сегментида таълим ва билим берадиган ахборот ресурсларини ривожлантириш мақсадида:

1. Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги, Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими вазирликларининг ҳамда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатининг республикадаги турли тузилмалар томонидан маълумотлар узатиш тармоқларида ташкил этилаётган таълим ва ёшларга мўлжалланган ахборот ресурсларини ягона «ZiyoNET» ахборот тармоғига бирлаштириш ва тизимлаштириш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

2. Қуйидагилар «ZiyoNET» тармоғининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

ёшлар учун: уларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш самарадорлигини оширишга; ўсиб келаётган ёш авлоднинг Ватанга муҳаббат туйғусини, Ўзбекистоннинг бой тарихи, халқнинг миллий анъаналари ва маънавий қадриятларини билишга асосланган юксак маънавий-ахлоқий фазилатларини мустаҳкамлашга; фаол ҳаётий мавқега эга бўлган баркамол

шахсий вояга етказишга қаратилган миллий ахборот ресурсларини шакллантириш ва ривожлантириш;

Ўзбекистоннинг миллий манфаатларини ҳисобга олган ҳолда, ёшларнинг маънавий, ақлий жиҳатдан камол топишига кўмаклашадиган ижтимоий-сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, таҳлилий, маънавий-маърифий, илмий-таълим ҳамда бошқа ахборотдан кэнг кўламда фойдаланишни таъминлаш;

ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш, ҳар хил спорт турларини оммалаштириш;

республика ўқувчилари ва ёшлари учун масофавий таълим усуллари, бошқа ахборот-коммуникация хизматларининг кэнг комплексини таълим тизимида жорий этишда кўмаклашиш.

Наманган шаҳрида ҳозирда 83 умум таълим муассалари мавжуд. Мактабларда замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан таълим жараёнида фойдаланишда компьютерлар сони 689 та ташкил этади бунда дарс берувчи уқутувчилар сони эса 4124 киши умум таълим жараёнида информатика ва бошқа компьютер саводхонлигидан дарс бериб келмоқда. Булардан курс утадиган мактаблар сони 56 тага етди. Уларда жами 624 замонавий компьютерлар билан жихозланган.(3.3.1-жадвал)

Жадвал 3.3.1

Т\р	Тумун (шаҳар)	Жами мактаблар сони	Курс утадиган мактаблар сони	Курс утадиган мактабларда ги Жами компьютерлар сони	Курс утадиган мактаб синфидаги компьютерлар сони	Мактаблар- даги жами укитувчилар сони
1	Наманган шаҳар	83	56	689	624	4 124
2	Наманган	42	37	520	480	1 807

	туман					
3	Косонсой т	54	35	497	447	2 162
4	Мингбулок	51	35	560	510	1 662
5	Норин т	45	44	552	509	1 650
6	Поп т	72	50	781	713	2 930
7	Туракургон т	62	61	767	709	2 598
8	Уйчи	48	39	542	494	2 285
9	Учкургон т	46	34	442	396	1 889
10	Чорток т	55	39	600	548	2 026
11	Чуст т	72	51	532	462	3 388
12	Янгикургон т	63	56	769	709	2 416
жами		693	537	7 251	6 601	28 937

Мақтабларимизда фаолият курсатаётган 423 574 нафар уқитувчининг барчаси 2011 йил якунига қадар замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишни урганди. Дарҳақиқат, бугунги кунда компьютер ва интернет ҳаётимизга шу даражада кириб келмоқдаки, ундан ҳатто урта мақтабларнинг кичик синф уқувчилари ҳам фойдалана олиш имконига егалар. Болалардаги букизикиш факатгина компьютер уйинлари билан боглик емас, уқувчилар учун интернет та'лим жараёни ажойиб кумакчига айланади. Факат мақтаб дарсликлари билан чекланмаган, билимга чанкок ёшлар интернет оркаликушимча дарсликлар ва адабиётлар, ижодий ишлар, енг сунгги ма'лумотлар билан танишишлари мумкин. Хозирги кунда уқувчи ва талабаларнинг интернетдан тайёр рефератларни кучириб олиб, уз номидан фойдаланаётганликлари ҳам бор гап. Аммо вазиятни унглаш уқитувчи ва мураббийлар измида. Уз вақтида тугри йуналиш берилса, интернетдан кучириб олинган рефератлар ижодий иш емас, шунчаки намуна вазифасини утайди, холос. Мустакил равишдакидириб топган манба ва ма'лумотлардан уз изланишларида унумли фойдалана олаётган уқувчилар ҳаракатидан еса факатгинақувонмок керак. Шундай мухитни ҳосилкилиш

учун еса укутувчилар ҳам компьютер ва интернетдан яхши хабардор булишлари, унинг имкониятларини тугри баҳолай олишлари лозим. Ма'лумки, республикамиз мактаблари боскичма-боскич “Зиёнет” тармогига уланмокда.

Хозирги кунда мактабгача таълим муассасалари ва умум-урта таълим мактабларида хали амалга оширилмаган бир катор муаммолар бор. Бу муаммоларни бирма бир санаб утиш мумкин.

- Биринчи навбатда укутувчиларни ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш буйича малакаси етарли емаслиги. Уларни билим даражасини ошириш хозирги асосий муоммодир.
- Укутувчи тренерлар таёрлаш.
- Мактабгача таълим муассасалари ва мактабларда хали тула-тукис етарли компьютер билан таъминланмаган.
- Мактабдаги компьютерлар интернетга уланмаган.
- Укувчиларга бошлангич таълимдан бошлаб компьютерга кизиктирмаслик
- Компьютерлар дастурлари асосан рус тилида булганлиги ҳам укувчиларни урганишга тускинлик килмокда.
- Укувчилар интернет тармогида ижтимоий сайтларга куникма хосил булиб булгани учун дарс таёрлашга хохиш ёклиги
- Интернет тармогида ёшлар онгини захарловчи манбалар куплиги ва уларни мактаб укувчиларга таъсир килишини олдини олиш масаласи ҳам мавжуд.
- Мактабларда масофавий укитиш тизими жорий етилмаганлиги ҳам компьютерлардан фойдаланишга таъсир этмокда.
- Укувчиларни ота-оналари томонидан фарзандларини кушимча дарсларга катнашишларига кизикишлари паслиги.

Наманган шаҳар буйича умум урта таълим мактаблар сони 83 та булиб уларни ҳар бир мактабларда синфларга ажратиб замон талабига жавоб берадиган Pentium-4 модел русумли компьютерлар билан жихозланган.

(3.3.2-жадвал)

Жадвал 3.3.2

Наманган шаҳар бўйича умум урта таълим мактабларининг ахборот-коммуникация технологиялари билан таъминланганлиги даражаси
тўғрисида 2016 йил 1 сентябр оyi ҳолатига

Т/р	Мактаб рақами	Мактабдаги ЎҚСлар сони*	ЎҚСдаги компьютерлар русуми	ЎҚСдаги компьютерлар сони		Т/р	Мактаб рақами	Мактабдаги ЎҚСлар сони*	ЎҚСдаги компьютерлар русуми	ЎҚСдаги компьютерлар сони
1	1	1	Pentum-4	10		41	41	1	п-4	19
2	2	1	Pentum-4	15		42	42	1	Pentum-4	15
3	3	1	Pentum-4	15		43	43	1	Pentum-4	15
4	4	2	Pentum-4	24		44	44	1	Pentum-4	10
5	5	1	Pentum-4	10		45	45	1	Pentum-4	10
6	6	1	Pentum-4	15		46	46	1	Pentum-4	15
7	7	1	Pentum-4	15		47	47	2	Pentum-4	22
8	8	1	Pentum-4	15		48	48	1	Pentum-4	15
9	9	1	Pentum-4	15		49	49	1	Pentum-4	19
10	10	1	пин-4	14		50	50	1	Pentum-4	11
11	11	2	Pentum-4	26		51	51	1	Pentum-4	15
12	12	1	Pentum-4	15		52	52	2	Pentum-4	24
13	13	1	Pentum-4	15		53	53	1	Pentum-4	15
14	14	1	Pentum-4	15		54	54	1	Pentum-4	15
15	15	1	Pentum-4	10		55	55	1	Pentum-4	10
16	16	1	Pentum-4	10		56	56	1	Pentum-4	15
17	17	1	Pentum-4	15		57	57	1	Pentum-4	15
18	18	1	пин-4	15		58	58	1	Pentum-4	19
19	19	1	п-4	15		59	59	1	Pentum-4	19
20	20	1	п-4	15		60	60	1	Pentum-4	26
21	21	1	Pentum-4	19		61	61	1	Pentum-4	15
22	22	1	Pentum-4	15		62	62	2	Pentum-4	25
23	23	1	Pentum-4	14		63	63	1	Pentum-4	10
24	24	1	Pentum-4	15		64	64	1	Pentum-4	15
25	25	1	Pentum-4	15		65	65	1	Pentum-4	15
26	26	1	Pentum-4	15		66	66	1	Pentum-4	15

27	27	1	Pentum-4	15		67	67	1	Pentum-4	10
28	28	1	Pentum-4	15		68	68	1	Pentum-4	10
29	29	1	Pentum-4	15		69	69	1	Pentum-4	10
30	30	1	Pentum-4	15		70	70	1	Pentum-4	10
31	31	1	Pentum-4	15		71	71	1	Pentum-4	10
32	32	1	Pentum-4	15		72	72	1	Pentum-4	10
33	33	1	Pentum-4	19		73	73	1	Pentum-4	15
34	34	1	Pentum-4	10		74	74	1	Pentum-4	15
35	35	1	Pentum-4	18		75	75	1	Pentum-4	16
36	36	2	Pentum-4	39		76	76	1	Pentum-4	10
37	37	1	Pentum-4	15		77	77	1	Pentum-4	15
38	38	1	Pentum-4	15		78	78	2	Pentum-4	30
39	39	1	Pentum-4	15		79	79	1	Pentum-4	15
40	40	1	Pentum-4	10		80	80	1	Pentum-4	15
						81	81	2	Pentum-4	34
						82	82	3	Pentum-4	32
						83	83	1	Pentum-4	15

Хулоса ва таклифлар

XXI-аср ахборот асри булганлиги муносабати билан 2002 йил 30 майда Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президентининг ПФ-3080-сонли **«Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида»** қонуни, 2003 йил 11-декабрь 560-II-сонли **“Ахборотлаштириш тўғрисида”** ҳамда 2012 йил 21 мартдаги ПК-1730-сонли **“Замонавий Ахборот-Коммуникация Технологияларини янада жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”** ва 2015 йил 22 май **“Электрон тижорат тўғрисида”** янги тахриридаги қонуни ва фармонлари ҳамда қарорлари қабул қилинди. Шу сабабли мамлакатимизнинг турли қорхона ва ташкилотларини, олий ва ўрта ўрта махсус ўқув юр்தларини замонавий компьютерлар билан таъминлаш ва бу компьютерларни ишлатиш ўчун ўтук мутахассислар тайёрлаш ва компьютерларни қонага жойлашда меҳнат муқофаси қонун қоидаларига риоя этишни талаблари ишлаб чиқилди.

Наманган шаҳрида 2016 йилнинг якуни билан шаҳар бўйича қурсатилган хизматлар ҳажми 2015 йил 31 879 791,3 млн сум ташкил етган бўлса 2016 йил 3 911 962 ,7 млн сумга ўсди. 2015 йилга нисбати 116% ташкил етди. Шу жумладан қишлоқ жойларда 978 435,8 млн сумни ташкил етган. Бундан Алоқа ва ахборотлаштириш хизмати соҳаси 2015 йил 263 847,6 млн сумни 2016 йилда еса 309 773,2 млн сумга етди. Бу еса ўтган йилга нисбатан 108,2% ўсди. Компьютер маиший товарларни таъмирлаш хизмати 2015 йилда 127 541,9 млн сум ташкил етган бўлса бу қурсатқич 2016 йилда 154 501 млн сумга етиб бу қурсатқич еса ўтган йилга нисбати 115,6% ташкил етган. Қишлоқ жойларда компьютер маиший товарларни таъмирлаш хизмати 54 234,3 млн сумни ташкил етди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 26 февралда 55 сонли қарорига асосан Наманган шаҳрида ҳам **“2016-2020 йиллар даврида Наманган вилоятида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш”** чора-тадбирлари комплекси ишлаб чиқилди. Дастурга

кура Наманган шаҳрида жами хизматлар хажмини 1,9 мартага шу жумладан кишлоқ жойларида 2,5 мартага ошириш мақсад килинган. Хизмат курсатиш соҳаси республикамизда 13 та асосий турлар бўйича тақсимланади. Улар алоқа ва ахборотлаштириш, компьютерни дастурлаштириш, молия (банк, сугурта хизматлари ва молиявий лизинг) транспорт, қурилиш, технологик ускуналарга техник хизмат курсатиш ва уларни таъмирлаш бўйича, кишлоқ хўжалиқ техникалари, савдо ва умумий овқатланиш хизматлари, таълим ва соғлиқни сақлаш, Туристлик, маиший ва бошқа хизмат турлари киритилган.

Наманган шаҳрида 2016-2020 йиллар даврида хизматлар соҳасини янада ривожлантириш мақсадида юқоридаги 13 та асосий хизмат турлари бўйича чора-тадбирлари комплекси ишлаб чиқилди

Компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлаш хизматлари. 2020га қадар компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлашни 2,2 мартага, қишлоқ жойларда 3,1 мартага ошириш. ошириш.

2020 йилда компьютерларни, шахсий фойдаланиш буюмлари ва маиший товарларни таъмирлаш хизмати 118,4%га (қишлоқ жойларда – 125,3%га) етказиш.

Жумладан жами 124 та янги объектлар (қишлоқ жойларда – 112 та) шундан, пойафзал ва чарм буюмларни таъмирлаш – 38 та, маиший техникаларни таъмирлаш устахоналари – 41 та, компьютерларни ва алоқа ускуналарини таъмирлаш - 29 та, соатлар ва заргарлик буюмларини таъмирлаш – 16 та хизмат кўрсатиш объектларини ташкил этиш.

Наманган шаҳрида компьютер хизмати кўрсатиш ва сервис соҳасида бирқатор ижобий натижаларга эришилган бўлсада лекин соҳада ҳали ҳал қилиниши лозим бўлган бир қатор муаммолар мавжуд. Бу муаммоларга қуйидагиларни киритиш мумкин.

- Наманган шаҳрида ушбу соҳада муоммолар ҳам мавжуд.

даражада ташкил этилмаганлиги;

- компьютер хизмат кўрсатиш соҳасида айланма маблағларнинг

етишмаслиги;

- компьютер хизмат кўрсатиш соҳаларига инвестицияларни кам киритилётгани;
- компьютер хизмат кўрсатиш соҳасида малакали кадрларнинг етишмаслиги;
- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш тугрисида ахборот ресурс марказларида адабиёт ва дарсликлар мавжуд емаслиги.
- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш буйича курс ёки малака ошириш укув курслари ташкил этилмагани.
- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлашда барса еhtiёт қисмлари ва асбоб ускуналар хориждан импорт тарзда етиб келиши бу еса таъмирлаш хизматида тан нарх ошиб кетишини таъсири.
- Биринчи навбатда укутувчиларни ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш буйича малакаси етарли емаслиги. Уларни билим даражасини ошириш хозирги асосий муоммодир.
- Мактабгача таълим муассасалари ва мактабларда хали тула-туқис етарли компьютер билан таъминланмаган.
- Мактабдаги компьютерлар интернетга уланмаган.
- Интернет тармогида ёшлар онгини захарловчи манбалар куплиги ва уларни мактаб укувчиларга таъсир қилишини олдини олиш масаласи хам мавжуд.
- Мактабларда масофавий укутиш тизими жорий етилмаганлиги хам компьютерлардан фойдаланишга таъсир этмокда.

Юқоридаги мавжуд муаммоларни ҳал қилишдан бизнинг фикримизча қуйидаги ишларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Шахар аҳолисининг ушбу соҳага бўлган эhtiёжининг ўсиб боришини ҳисобга олган ҳолда янги хизматлар тури ва шаклини янада кенгайтириш;

қишлоқ жойларида маиший хизмат сервис телекоммуникация. ахборот-маслаҳат ва компьютер хизматлари каби соҳаларни ривожлантиришга эътибор қаратиш;

- коллежларда ва олий укув юртларида махсус хизмат кўрсатиш соҳаси бўйича кадрлар тайёрловчи янги йўналишларни очиш;
- аҳолига кўрсатиладиган хизматлар ҳажми ва турини кўпайтириш;
- янги истиқболли хизмат турларини жадал ривожлантириш;
- хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида фаолият юритаётган кичик тадбиркорлик субъектларининг ривожлантирилиши устидан мониторингни амалга ошириб бориш;
- Шаҳарда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш мақсадида тижорат банклари кредит ресурсларидан кенг фойдаланиш;
- тадбиркорлик субъектлари кадрларини тайёрлаш қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишга кўмаклашиш.
- бозор инфратузилмаларини (бизнес-инкубаторлар ўқув марказлари консалтинг хизмат кўрсатувчи марказлар) ишини фаоллаштириш ва уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш;
- шаҳарда тадбиркорликни ривожлантириш муаммоларига бағишланган амалий семинарлар ташкил этиш;
- ахборот-коммуникация технологиялари ва компьютер, принтер, оргтехника ва бошқа ҳисоблаш техникаларни таъмирлаш тугрисида адабиёт ва дарсликлар таъминотини йулга қуйиш.
- Мактабгача таълим муассасалари ва мактабларга малакали укутувчилар билан таъминлаш.
- Мактабларда масофавий укутиш тизимини жорий этиш.
- Интернет тармогида ёшлар онгини захарловчи манбалар куплиги ва уларни мактаб укувчиларга таъсир килишини олдини олиш.
- Узбектелеком АК нинг барча савдо ва хизмат курсатиш шахобчаларида (телефония, мобил алоқа, интернет, телевидения, хостинг VPN ва бошқа) хизмат турлари сотилишини Наманган шаҳрида боскичма боскич жорий этиш ;

- Наманган шаҳар филиалларда маркетинг фаоллигини ошириш, mijozlar талаб ва ehtiёjlарини жойга чиққан ҳолда урганиш ҳамда маҳаллаларда учрашувлар утказиш ;
- Хизматлар сифати ва ҳажмини ошириш ҳамда янги уланган mijozларга қулайликлар яратиш мақсадида реклама кампаниялари акцияларини ташкил этиш ;
- Шаҳарда алоқа линияси етиб бормаган манзилларни аниқлаш, талаб ва таклифларни урганиш ҳамда ҳудудларни хизматлар билан қамраб олиш бўйича Компанияга маълумот ва таклифлар киритиш ;
- Ходимларнинг хизмат курсатиш маданиятини ошириш бўйича қайта алоқа ва суровномалар орқали билимини таҳлил қилиш ва маълумот киритиб бориш ;
- Mijozлар билан тугридан тугри алоқада бўлувчи ходимларнинг билим ва қуникмаларини мунтазам баҳолаб бориш ;
- Компания томонидан янги истеъмолчиларни жалб этиш ва телекоммуникация хизматларидан фойдаланаётган mijozлар талабларини инобатга олган ҳолда интернет каналлари тезлигини босқичма-босқич ошириб бориш ;
- Шаҳар аҳолиси ва ташкилотлари орасида Интернет хизматига уланиш имконияти мавжуд потенциал абонентларни урганиб чиқиш ва кенг поласали хизматлар турини таклиф қилиш ;
- Реклама фаолиятини қучайтириш.
- ОАВ орқали рекламалар бериб бориш
- қурғазмали реклама ва эълонлар буклетларини тарқатиш
- Бизнес абонентлар рўйхатини шакллантириб бориш ва бошқалар

